

Szakdolgozat

Budapest Metropolitan Egyetem

Szakdolgozat

Magyarország versenyképessége nemzetközi összehasonlításban

Témavezető:

Dr. Csanády Márton

Készítette: Simai Bence Tibor

Gazdálkodás és menedzsment szak
alapképzés

Budapest

2023

Szakdolgozat kivonat

1. A szakdolgozat alapvető kulcs szavai

- a. versenyképesség
- b. motiváció
- c. ráfordítás

2. A szakdolgozat legfontosabb forrásai

- a. Csath M., Horváth K., Káposzta J., Nagy B., Pongrácz F., Szentes T., Trautmann L., Varga J., Vindogardov Sz., (2021) Versenyképességi mozaik
- b. World Economic Forum – The Global Competitiveness Report 2019
- c. Global Knowledge Index - (UNDP & MBRF, Global Knowledge Index 2021, 2021)

3. Tartalmi kivonat

A versenyképesség, ami mindennapjaink részét képező kifejezés, amelyet hallunk, látunk a sajtó minden szegmenséből. Szűk és tágabb értelemben is mérhetővé tesz egy nemzetgazdaságot. Egyfajta összefoglaló fogalom, amely adott időszakonként újabb területekkel bővül, így a versenyképesség még szélesebb körben válik mérhetővé és ezzel együtt rangsorolhatóságot biztosítanak a mérésben résztvevő országok számára. Szakdolgozatomban arra keresem a választ, hogy Magyarország versenyképességi helyzete hogyan alakult a 2010-es évektől, mivel a technológiai fejlődés akkor kezdett fellendülni és felgyorsulni komolyabban. Ez az időszak az, amely már tartalmaz annyi adatot és információt, amivel lehetőségem van hazánk versenyképességi helyzetét másik tizennégy országgal összehasonlítani gazdasági teljesítményeik, a humán és az infrastruktúra oldaláról. Véleményem szerint ezek azok a tényezők, amelyek egy nemzetgazdaság versenyképesség alapjait jelentik és amennyiben nem fektet megfelelő hangsúlyt ezekre a területekre egy ország, hosszútávon elveszítheti a versenyképességét.

4. Abstract

Competitiveness, a phrase that is part of our everyday life, that we hear and see in every segment of the press. It measures a national economy in both narrow and broad terms. It is a kind of umbrella term, which is expanded from time to time to include new areas, so that competitiveness can be measured in an even broader way and, in turn, provides a ranking for the countries participating in the measurement. In my thesis, I am looking for answers to the question of how Hungary's competitiveness situation has evolved since 2010, when technological development began to take off and accelerate in earnest. This period, which already contains so much data and information, allows me to compare the competitiveness situation of Hungary with fourteen other countries in terms of economic performance, human capital and infrastructure. In my opinion, these are the factors that form the basis of the competitiveness of a national economy and if a country does not place sufficient emphasis on these areas, it could lose its competitiveness in the long term.

2023.11.09.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	7
2. A versenyképesség	8
2.1. Versenyképesség fogalma.....	8
2.2. Versenyképesség értelmezései.....	10
2.3. Versenyképesség mérése	12
3. Gazdasági teljesítmény.....	13
3.1. A GDP alakulása.....	13
3.2. Munkatermelékenység	18
3.3. Infláció	20
4. Digitalizáció	22
5. Humán tőke	23
5.1. Humán tőke értelmezése	23
5.2. Humántőke-index.....	24
5.3. Társadalmi tőke.....	25
5.4. Globális tudásindex és fejlettségi index.....	26
5.5. Tehetség	27
5.6. Oktatás	29
6. Innováció	31
6.1. Innovációs környezet	31
7. Infrastruktúra.....	34
7.1. Közút helyzete	34
7.2. Vasút helyzete.....	36
8. Kutatásom módszertana	39
8.1. Primer kutatásom	39
8.2. Szekunder kutatásom	43
9. Összefoglalás.....	44
Irodalomjegyzék	46
Diagramjegyzék.....	48
Táblázatjegyzék.....	48
Mellékletek	49

1. Bevezetés

Témaválasztásom oka az érdeklődésem a versenyképesség, mint terület iránt és nem utolsósorban az aktualitása miatt. Továbbá szerettem volna saját magam is jobban utána járni, hogy rálássak egy ilyen volumenű témára és a saját szemszögemből mutathassam be a versenyképességhez kapcsolódó és szerintem a nemzetgazdaság alapját jelentő területek egy részét.

Mára a modern világunk és gazdasági életünk egyik meghatározó eleme a verseny és a versenyképesség, mint kifejezés. Önmagában elég nehéz értelmezni a versenyképességet, mivel egy szerteágazó és mégis összefüggő az ország nemzetgazdaságával kapcsolatosan gyűjt információt és azokat elemezve rangsorolja az országokat. A versenyképesség fogalmi meghatározása esetén szerzőként más és más megfogalmazással találkozunk, ugyanakkor vannak olyan egységes alkalmazott kifejezések, amelyekkel mindenki él, mint például a termék, szolgáltatás, kereslet, jólét, tervezhetőség. És ezeket a meghatározásokat lehet vállalatokra és nemzetgazdaságokra egyaránt alkalmazni, annyi különbséggel, hogy a vállalatok esetében szűkebb értelemben értelmezhető, szorosan összefüggve egy ország/nemzetgazdaság életével és működésével. Míg egy nemzetgazdaság esetében tágabban értelmezhető, de a mai értelemben vett versenyképességhez kapcsolódó döntések szorosan kapcsolódnak a politikához, ezáltal minden döntésnek meghatározott szerepe és következménye van az adott országra közvetetten és közvetlenül is.

2010 óta rendelkezésünkre áll több, mint 10 év adata, amiből azt gondolom, hogy kimutathatóak az elmúlt időszak döntései, iránymutatásai, hogyan, milyen módon alakították hazánk versenyképességi helyzetét nemzetközi viszonylatban, a környező országokhoz és az EU tagországaihoz viszonyítva. Politikai tartalmat nem kívánok tárgyalni a dolgozatomban.

Hipotézisem, hogy Magyarország versenyképessége nem, vagy csak kis mértékben javult. Ehhez kapcsolódóan a szakirodalmi kutatáson túl interjúkat is készítetek.

Dolgozatomban az országneveket az alábbiak szerint fogom rövidíteni:

Ausztria (AT), Csehország (CZ), Észtország (EE), Görögország (GR), Horvátország (HR), Írország (IE), Lengyelország (PL), Lettország (LV), Litvánia (LT), Magyarország (HU), Portugália (PT), Románia (RO), Spanyolország (ES), Szlovákia (SK), Szlovénia (SI),

2. A versenyképesség

2.1. Versenyképesség fogalma

Manapság nagy népszerűségnek örvendő kifejezés, olyannyira, hogyha követjük a gazdasági híreket vagy a politikai nyilatkozatokat, már-már meg sem halljuk a versenyképes kifejezést. Már a korai versenyképességi kutatások, a 80-as évekből, azt taglalták, hogy értelmezhető egyáltalán egy ország vagy nemzetgazdaság esetén a versenyképesség. Később, (Krugman, 1994) úgy vélte, hogy az országok esetében értelmetlen a versenyképességet mérni, véleménye szerint az életszínvonal és a reáljövedelem növelése fontosabb, ami nagyban függ a termelékenység alakulásától. Az 1990-es években Porter¹, a korai munkásságában osztotta Krugman véleményét, melyben a versenyképes nemzet nem értelmezhető, „*a versenyképesség egyetlen értelmezhető koncepciója nemzetgazdasági szinten a nemzeti termelékenység*” (Porter, 1990) nyolc évvel később a nemzetgazdaságokra is alkalmazza a versenyképesség fogalmát, de a termelékenységnek még mindig nagyon fontos szerepet tulajdonít. Természetesen, mint minden témában vannak egyet nem értések a korábbi megfogalmazásokkal kapcsolatban, mivel többen voltak olyanok, akik a nemzetgazdaság szintjén is értelmezhetőnek tartják a versenyképességet, mint fogalmat. 5-10 évente vannak olyan szerzők, akik tanulmányokat tesznek közzé a témában, ekkor jellemzően újra fogalmazza a versenyképességet, mint meghatározást. Hazánkban az elsők között a 80-as években Botos, aki a külkereskedelemre alapozta a versenyképességet. Úgy vélte, hogyha a GDP-t a külkereskedelme útján tudja növelni egy nemzetgazdaság, akkor versenyképes. Véleménye szerint ehhez szorosan kapcsolódni kell, hogy a versenytárs országaihoz képest alacsonyabbnak kell lennie a fajlagos termelési költségeknek magasabb termelékenység mellett is, ehhez pedig magasan képzett munkaerőre és magas műszaki színvonalú gépek szükségesek (Botos, 1982). Az OECD² volt, aki elsőként megalkotta az „egységes versenyképesség” fogalmát, ami szerepel is a tagországok által elfogadott 1994-es nyilatkozatban: „*A vállalatok, iparágak, régiók, nemzetek és nemzetek feletti régiók képessége viszonylag magas tényezőjövedelem és viszonylag magas foglalkoztatási szint létrehozására egy fenntartható bázison, miközben a nemzetközi versenynek tartósan ki vannak téve.*” (OECD, 1994:23). Itt már jelen vannak azok a versenyképességi tényezők, amelyeket a mai modern nemzetgazdaságokban is alkalmaznak. Ilyen például a

¹ Michel E. Porter – amerikai akadémikus, közgazdász

² The Organization for Economic and Development, 1961-ben alakult, párizsi székhely nemzetközi szervezet, jelenleg 37 tagja van

foglalkoztatottság magas szintje, a társadalmi jólét elérése, a magas szintű jövedelem elérhetőségét, de nem mehetünk el a ma olyan népszerű fogalom, a fenntarthatóság mellett. Amit már akkor úgy gondoltak, hogy három olyan terület van, amire egységesen ki kell, hogy terjedjen a fenntarthatóság, mind társadalmi, mind ökológiai oldalon is. A 2000-es években egyre szélesebb körben foglalkoztak a vállalatok működésével és a versenyképességgel. Ekkora már a legtöbben úgy gondolták, hogy a fejlődés egyik alapvető feltétele, erről Findrik-Szilárd megfogalmazásában utalnak erre, valamint a versenyképes nemzet kritériumát is megfogalmazták: *„A nemzetgazdasági versenyképesség a fejlődés, a fejlettség egyik legfontosabb feltétele. Ezen a nemzetnek azt a képességét értjük, hogy olyan társadalmigazdasági környezetet teremtsen, amelyben a szereplők a leginkább és tartósan képesek a világpiacon is elismert hozzáadott érték képzésére.”* (Findrik & Szilárd, 2000). Az 1995-ben megalakult a Budapesti Corvinus Egyetem Versenyképesség Kutató Központja. *A Központ küldetése, hogy a mikrogazdasági, különösen a hazai vállalati szféra versenyképességére vonatkozó tudományos kutatások nemzetközileg elismert központja legyen.* 2007-ben itt alkotta meg (Czakó & Chikán, 2007) a nemzetgazdaság versenyképességének fogalmát: *„A nemzetgazdaság versenyképessége a nemzetgazdaságnak az a képessége, hogy úgy tud létrehozni, felhasználni, a globális verseny keretei között értékesíteni termékeket és szolgáltatásokat, hogy közben saját termelési tényezőinek hozadéka, és ezzel párhuzamosan állampolgárainak jóléte fenntartható módon növekszik. Ezen versenyképesség feltétele az erőforrások termelékenységi növekedésének elősegítése, a vállalatok és más intézmények hatékonyságának javítását biztosító feltételek folyamatos fenntartása útján”* (Czakó & Chikán, 2007).

A korai és a modern versenyképesség, mint fogalmi meghatározás nagyon sokat változott, , kiegészült új területekkel, amely szűkebb értelemben alkalmazható a vállalatokra, tágabb értelemben pedig egy országra vagy nemzetgazdaságra egyaránt.

A fogalmi meghatározásból jól kitűnik, hogy mennyire komplexen próbálja összefoglalni egy a mindenre kiterjedő és összegző meghatározást. Attól függetlenül, hogy már az 1980-as évektől kezdődően foglalkoztak komolyabban a versenyképességgel és annak mivoltával, hatásaival, azt lehet mondani, hogy a mai napig is egy, ahogy Chikán fogalmaz: *„a nemzeti versenyképesség kutatása valójában egy nagyon új tudományterület. A fogalom és a kapcsolódó módszertan azóta is létező homályossága miatt nehéz a téma legelső műveit azonosítani, aligha vitatható azonban, hogy Michael Porter 1990-ben kiadott könyvé a mérföldkő a máig uralkodó („főáramú”) felfogás szempontjából* (Primecz H. , Csillag, Toarniczky, & Kiss, 2019, old.: 23). új területtel állnak szemben, holott, ekkor már közel

négy évtizednyi tapasztalat állt rendelkezésre a versenyképességről. Ebből is jól látszik, komplexitása, amelynek egyes tényezői összefüggésben vannak egymással, attól függetlenül, hogy külön-külön is értelmezhetőek, vizsgálhatóak. A kérdés az, hogy milyen módszereket alkalmazunk annak érdekében, hogy megértsük a vizsgált versenyképességi területet és hogy a vizsgálat eredményét, hogyan tudjuk felhasználni, úgy, hogy az pozitív hatást gyakoroljon a szervezetre.

2.2. Versenyképesség értelmezései

Az értelmezés tekintetében hierarchikusan alkotta meg a (Szentés T. , 2006) versenyképességet, ezt hét szintre osztotta, amelynek a csúcán a részpiacok állnak, innen jut el az utolsó szintig, ami a világgazdaság, világpiac szintje és a két szint között öt részre tagolja az országhoz kapcsolódó szinteket, amik a következők:

- részpiacok szintje: egy termék vagy szolgáltatás esetében a versenyképesség értelmezhető a használati érték esetében, ami a fizikai minőségre vonatkozik, a csereérték esetében, ami az árat tükrözi, az alkatrészellátás és utószervízelés lehetőségére, a marketing vagy piackutatási tevékenységre, ami kapcsolódik a termék vagy szolgáltatáshoz. Ezen a szinten meg kell még említeni, hogy a szolgáltatások vagy termékek versenyképességét befolyásolják a tökéletlen piacok, vagyis korlátozottság és a szabad verseny hiánya is.
- vállalatok szintje: a hosszútávon fenntartható piaci részesedés és profitabilitás elérése a termékek és szolgáltatások elérése által. Ugyanakkor a vállalatoknak képeseknek kell lenniük a piaci részesedés növelésére, a hatékonyság javítására, az erőforrásaikat úgy kialakítani, hogy azokhoz könnyen tudjanak hozzáférni, valamint, hogy a kialakított stratégiáikat meg is tudják valósítani. Vállalati oldalról még fontos tényezők a versenyképesség szempontjából, ami lefed egy vállalatot, a munkaerő képzettsége, a menedzsment és a tőke értelmezése is.
- ágazatok szintje: Porter 1990-ben fogalmazta meg, hogy a versenyképesség helyzetét nem lehet magyarázni, mint az alacsony szintű költségvetési deficit vagy a nemzeti valuta értékeltsége, ezzel szemben egy nemzet tekintetében a jólétet és az életszínvonalat is figyelembe kell venni, amely szorosan kapcsolódik a versenyképesség hosszútávon fenntartható tényezőihez. Emellé társította az adott országban működő iparágakat és a hozzájuk kapcsolódó vállalatokat. Porter alkotta meg az úgynevezett „gyémánt modellt”, amely ábrázolja a versenyelőny

összefüggéseit az iparágakkal, a vállalatokkal együtt. A modellnek 4 fő pontja van: a) a vállalati stratégia, struktúra és rivalizálás, b) a tényezőfeltételek, c) a keresési feltételek, d) a támogató és kapcsolódó iparágak.

- *régiók és regionális integrációk szintje*: az adott országon belüli régiók esetében fontos 2 versenyképességi szempont, 1) a támogatások és finanszírozási lehetőségek, 2) a foglalkoztatás problémáira tett erőfeszítések is. Az első magában foglalja központi költségvetéshez kapcsolódó kiadásokat és bevételeket, amelyek az adott ország működéséhez szükségesek és amelynek anyagi háttérét az állam biztosítja. A második esetében a munkaerő áramlást és a foglalkoztatást értjük.
- *nemzetgazdaságok szintje*: összetetten értelmezhető a fejlődési oldalról a versenyképesség, amelyet leegyszerűsítve gazdasági és nem gazdasági mutatókkal kell együtt vizsgálni. Emellett kell, hogy a vizsgálat tartalmazzon olyan elemeket is, amelyek az adott gazdaság növekedését és állapotát tartalmazó adatokat is tartalmaznak. Csak a nemzetközi kereskedelem alapján nem határozható meg a versenyképesség, mert tágabb értelemben kell vizsgálnunk, mint, hogy milyen tényezők hatnak például a külgazdasági kapcsolatokra kiegészítve a tőkeáramlással.
- *világpiaç és világgazdaság szintje*: alapvető különbség a két fogalom esetén, hogy a versenyképességet mind értelmezésszerű, mind mérési szempontból máshogy lehet értelmezni. Ugyanakkor a világgazdasági verseny nem csak és kizárólag a belső tényezőktől függ, hanem befolyásolja a jelen világgazdaság szerkezetének erőviszonya és intézményrendszere, valamint ezek folyamatos változásai is.

Mint fentebb látható rengeteg értelmezéssel, megfogalmazással találkozhat a versenyképesség témakörében kíváncsiskodó, ez is jól mutatja azt, hogy ennek a témának hány aspektusa van annak függvényében, hogy ki vagy kik foglalkoznak a témával. Nem szabad amellet elmenni, hogy az utóbbi néhány évben voltak olyan a világ teljes egészére és ez által a nemzetekre, nemzetgazdaságokra komoly hatást gyakorló tényezők, mint például a COVID-19 járvány, amelynek hatásai következtében rá kellett jönnünk, hogy sokkal jobban, gyorsabban változnak azok a tényezők, amelyek összefüggésbe hozhatók a versenyképességgel.

2.3. Versenyképesség mérése

Ahogy a fogalmi meghatározásban vannak egyet nem értékek a versenyképességet illetően, úgy a mérés területén is. Ezek nagyjából a fogalmak megszületésével egyidősek és a fogalmakkal együtt változnak. Amiből adatot lehet kinyerni, az mérhető is, ez a versenyképesség esetében sincs másképpen. Az adatokat forrásukat tekintve két csoportra oszthatjuk, a kemény és a puha adatokra. A kemény adatokat statisztikai adatokból lehet kinyerni, míg a puha adatok legjellemzőbb forrása a vállalati felmérések. Ebből a kétfajta adatforrásból különböző szempontok szerint összeállításra kerül egy egységes szempont rendszer, amely összehasonlíthatóságot ad a vizsgált országok tekintetében. Két szervezet van, aki a versenyképességi rangsor felállításában nagyon hasonló, úgynevezett kompozit módszereket használ. Erre a már korábban említett puha és kemény tényezők összehasonlíthatósága miatt van szükség, amelyekből úgynevezett versenyképességi jelentéseket készítenek az elemző cégek.

A WEF vizsgálatában 141 ország szerepel világszinten. Mivel elég nagyszámú ország szerepel a vizsgálatban, ezért a mérési szempontok 4 fő csoportra és 12 „fő szempontra” oszthatóak (Intézmények, Infrastruktúra, ICT adoptáció, Makró környezet stabilitása, Termék piacok, Munkaerő piac, Pénzügyi rendszer, Piac mérete, Egészség, Készségek, Üzlet dinamikája, Innovációs képesség). 103 mutatót alkalmaznak, amelyek a vizsgált országok mindegyikében jelen vannak. Egy 100-as értékű skálán mérik az országokat, ahol a 100-as határérték jelenti az ideális állapotot. Ez jó támpontot ad a vizsgálat során, hogy két ország ugyan azon vizsgált tényezői mennyire állnak közel vagy távol egymástól, mi az, amit elsajátíthat egyik ország a másiktól. Emellett fontos, hogy a kapott eredményeket más adatokkal is összevegyük, így kapunk egy teljes képet a versenyképességről. A végső eredmény egy részletes lista, amelyben 12 fő szempont alapján állítják össze a vizsgált országok rangsorát. Ilyen például az „Intézmények” szempontja, ahol a WEF szerint a Finnek a legjobbak, hozzájuk képest mi a 63. helyet foglaljuk el. A dolgozatomban én ennek alapján készítem az elemzésemet.

Az IMD olyan módon elemzi és rangsorolja az országokat, hogy mennyire tudnak olyan környezetet teremteni és fenntartani, ami hatással van az adott országban működő vállalkozások versenyképességi teljesítményére. Két fő részre oszthatóak az elemzések, egyik a vállalkozások versenyképességének vizsgálata. Itt elsődlegesen azt feltételezzük, hogy a jólét megteremtése a vállalatok (magán vagy állami) szintjén kezdődik. A másik az országok versenyképességének vizsgálata, itt a nemzetközi környezetben működő

vállalkozásokat veszik górcső alá, amelyek vagy növelik, vagy csökkentik a hazai és a nemzetközi versenyképességüket. A mérés módszertanához 4 fő tényezőt vesznek figyelembe: a gazdasági teljesítményt, a kormányzat hatékonyságát, az üzlet hatékonyságát, az infrastruktúrát. Minden fő tényezőt további 5 altényezőre osztanak, hogy az elemzett területekről teljes képet kapjanak. Ilyen módon az összesen 20 altényező 336 kritériumból áll, de nem minden altényező tartalmaz ugyan annyi kritériumot, ezek 5%-os súllyal szerepelnek, így $5 \times 20 = 100\%$. Az ismérvek esetében beszélhetünk „kemény” és „puha” adatokról. A „kemény” adat, amelyek jellemzően nemzetközi statisztikákból származnak, ilyen lehet például a GDP, amellyel a versenyképességet mérhetőleg is elemzik, ezek 2/3-os súllyal szerepelnek a rangsorban. Míg a „puha” adatok, amelyek 1/3-os súlyt képviselnek a rangsorban, szakértők vezetői véleményfelmérésével készülnek, így a versenyképességet olyan módon elemzik, ahogyan azt „érzékeljük”, például a vezetői rátermettség alapján.

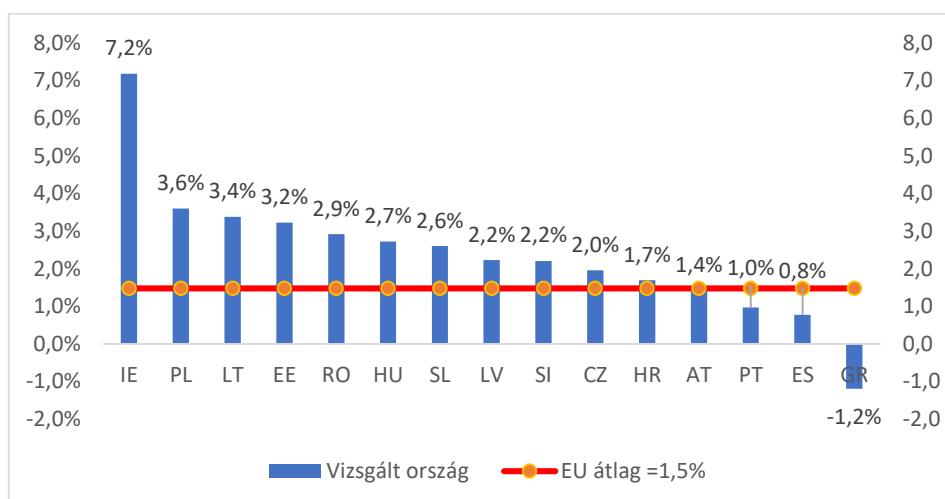
3. Gazdasági teljesítmény

3.1. A GDP alakulása

Egy nemzetgazdaság teljesítményének változása legjobban a GDP adatokkal mérhető, amely lehetővé teszi, hogy más nemzetgazdaságokkal is össze lehessen hasonlítani. Önmagában a GDP, mint adat nem feltétlenül elegendő ehhez, hiszen ez a teljes gazdaság helyzetének aktuális állapotát mutatja. Tehát szükséges, hogy a gazdaság további részterületeit is figyelembe vegyük. Az alábbi adatok az OECD World Development Index adatiból származnak.

Az 1. *diagram* GDP átlagos növekedés (%) 2010-2022, a 2010-2022-es időszak átlagos GDP változása látható százalékosan kifejezve. A 2. *diagram* GDP éves változás (%) 2022, ahol GDP bevételt, viszonyítottam a GDP bevételt 2022-es adatok alapján a 2010-es adatokhoz. Összehasonlítás szempontjából azért gondolom ezt jónak, mert véleményem szerint jól mutatja, hogyan hatott a gazdasági teljesítményükre a legutóbbi válság.

1. diagram GDP átlagos növekedés (%) 2010-2022

Forrás: saját szerkesztés World Bank adatai alapján³

Az 1. diagram adatait megnézve azt lehet mondani, hogy a vizsgált országok átlagos növekedési adataiból akkor lehet érdemleges következtetést levonni, amennyiben az 1. táblázat éves növekedési adatait is figyelembe vesszük, hiszen, ha csak az átlagos növekedést vesszük alapul, az nem jelenti azt, hogy minden évben növekedni tudott az adott gazdaság. Amennyiben az adott időszakban voltak eszkkenések, akkor az mutathatja, hogy az adott gazdaság a terveihez képest nem volt felkészülve a gazdaságban megjelenő negatív tényezők kezelésére.

³ World Development Indicators- Popular Indicators – GDP growth (annual %) adatai alapján, letöltve: 2023.10.18 <https://databank.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD/1ff4a498/Popular-Indicators#>

1. táblázat GDP évenkénti növekedése (%) 2010-2022

Ország	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	átlag
EU	2,2	1,9	-0,7	-0,1	1,6	2,3	2,0	2,8	2,1	1,8	-5,7	5,5	3,5	1,5
AT	1,8	2,9	0,7	0,0	0,7	1,0	2,0	2,3	2,4	1,5	-6,5	4,6	5,0	1,4
EE	2,4	7,3	3,2	1,5	3,0	1,9	3,2	5,8	3,8	3,7	-0,6	8,0	-1,3	3,2
ES	0,2	-0,8	-3,0	-1,4	1,4	3,8	3,0	3,0	2,3	2,0	-11,3	5,5	5,5	0,8
GR	-5,5	-10,1	-7,1	-2,5	0,5	-0,2	-0,5	1,1	1,7	1,9	-9,0	8,4	5,9	-1,2
HR	-1,2	-0,1	-2,3	-0,4	-0,4	2,5	3,6	3,4	2,8	3,4	-8,6	13,1	6,3	1,7
IE	1,7	0,8	0,0	1,1	8,6	24,4	2,0	9,0	8,5	5,4	6,2	13,6	12,0	7,2
LT	1,7	6,0	3,8	3,6	3,5	2,0	2,5	4,3	4,0	4,6	0,0	6,0	1,9	3,4
LV	-4,5	2,6	7,0	2,0	1,9	3,9	2,4	3,3	4,0	2,6	-2,2	4,1	2,0	2,2
PT	1,7	-1,7	-4,1	-0,9	0,8	1,8	2,0	3,5	2,8	2,7	-8,3	5,5	6,7	1,0
RO	-3,9	4,5	1,9	0,3	4,1	3,2	2,9	8,2	6,0	3,9	-3,7	5,8	4,8	2,9
SI	1,3	0,9	-2,6	-1,0	2,8	2,2	3,2	4,8	4,5	3,5	-4,3	8,2	5,4	2,2
CZ	2,4	1,8	-0,8	0,0	2,3	5,4	2,5	5,2	3,2	3,0	-5,5	3,6	2,5	2,0
PL	2,9	5,0	1,5	0,9	3,8	4,4	3,0	5,1	5,9	4,5	-2,0	6,8	4,9	3,6
HU	1,1	1,9	-1,3	1,8	4,2	3,7	2,2	4,3	5,4	4,9	-4,5	7,2	4,6	2,7
SK	6,7	2,7	1,3	0,6	2,7	5,2	1,9	2,9	4,0	2,5	-3,3	4,9	1,7	2,6

Forrás: saját szerkesztés a World Bank adatai alapján⁴

A legnagyobb növekedés Írország esetében figyelhető meg, akik az EU-s átlaghoz képest 5,7%-kal nagyobb növekedést értek el. Ez leginkább annak köszönhető, hogy gazdasági környezetük és nem utolsósorban a társasági adózás is vonzó volt több nagy multinacionális vállalat számára (Beke, 2021).

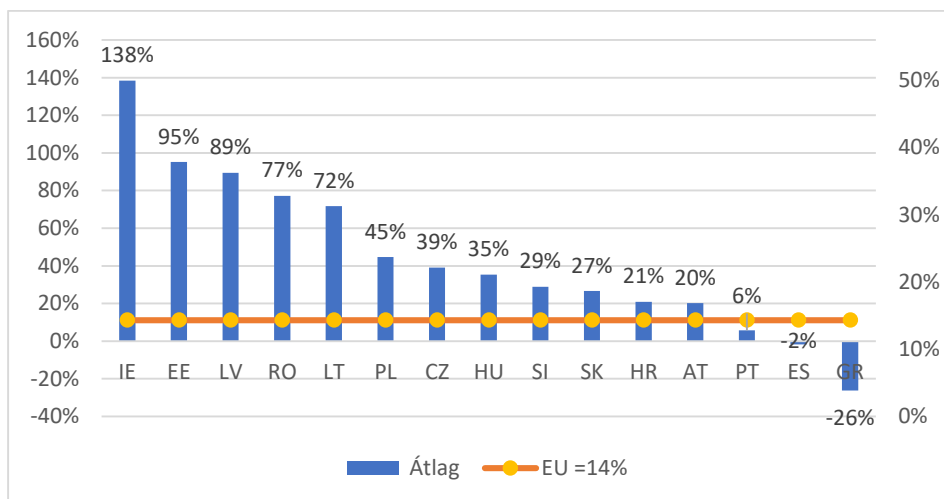
A 3% körüli növekedés négy országban volt, az EU-s átlaghoz képest a Lengyelek 2,1%-os, a Litvánok 1,9%-os, az Észtok pedig 1,7%-os átlagos növekedést értek el. Addig Románia 1,4%-os, Magyarország 1,2%-os, Szlovákia 1,1%-os, Lettország és Szlovénia 0,7%-os átlagos növekedést értek el. Legkisebb változással büszkélkedhet Horvátország 1,2%, Ausztria -0,1%, Portugália -0,5%, Spanyolország -0,7%, Görögország -2,7%-os GDP változást ért el. Önmagában egy változás átlagos értéke szerintem akkor értelmezhető teljes értékűen, ha a felhasznált adatokat is látjuk és értelmezzük. Például, ha megnézzük a 2010-

⁴ World Development Indicators- Popular Indicators - GDP growth (annual %) adatai alapján, letöltve: 2023.10.18 <https://databank.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD/1ff4a498/Popular-Indicators#>

es évet, akkor az, hogy egy ország GDP-je átlagosan hogyan változott csak annyit jelent, hogy ebben benne van a növekedés és a csökkenés is.

2010-ben Magyarország növelni tudta a GDP-t, még ha ezzel (és ezzel a vizsgált országok többsége is így volt), ugyan azon országok közé tartozott, akik 1% körüli növekedést tudtak produkálni a 2008-as válság után

2. diagram GDP éves változás (%) 2022 viszonyítva 2010-hez

Forrás: saját szerkesztés, World Bank adatai alapján⁵

A fenti táblázatból jól kiolvashatóak a legjobban teljesítő országok, akik 2010-hez képest komolyabb GDP növekedést értek el 2022-ben. Írország (138%), Észtország (95%), Lettország (89%) teljesítménnyel dobogósok a vizsgált országok tekintetében. Románia (77%), Litvánia (72%) teljesítménnyel a második helyet foglalják el. Míg a dobogó képzeletbeli harmadik fokán Lengyelország (45%), Csehország (39%), Magyarország (35%) teljesítménnyel helyezkednek el. Kismértékű növekedést ért el Szlovénia (29%), Szlovákia (27%), Horvátország (21%), Ausztria (20%), Portugália (6%). Csökkent a GDP Spanyolországban (- 2%) és Görögországban (- 26%).

⁵ World Development Indicators- Popular Indicators - GDP (current US\$) alapján, letöltve: 2023.10.18
<https://databank.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD/1ff4a498/Popular-Indicators#>

2. táblázat GDP növekedés évenként 2010-2022 (10 milliárd USD)

Ország	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
AT	39,2	43,2	40,9	43,0	44,3	38,2	39,6	41,7	45,5	44,5	43,5	48,0	47,1
CZ	20,9	23,0	20,9	21,2	20,9	18,8	19,6	21,9	24,9	25,3	24,6	28,2	29,1
EE	2,0	2,3	2,3	2,5	2,7	2,3	2,4	2,7	3,1	3,1	3,1	3,7	3,8
ES	142,2	148,1	132,5	135,6	137,2	119,6	123,4	131,3	142,2	139,4	127,7	142,7	139,8
GR	29,7	28,3	24,2	23,9	23,5	19,6	19,3	20,0	21,2	20,5	18,9	21,5	21,9
HR	5,9	6,3	5,7	5,9	5,9	5,1	5,2	5,6	6,1	6,1	5,8	6,9	7,1
IE	22,2	23,9	22,6	23,8	25,9	29,2	29,9	33,6	38,6	39,9	42,6	50,4	52,9
LT	2,4	2,7	2,8	3,0	3,1	2,7	2,8	3,0	3,4	3,4	3,5	4,0	4,1
LV	3,7	4,4	4,3	4,7	4,9	4,1	4,3	4,8	5,4	5,5	5,7	6,6	7,0
PT	23,8	24,5	21,6	22,6	23,0	19,9	20,6	22,1	24,2	24,0	22,9	25,4	25,2
RO	17,0	19,3	17,9	19,0	20,0	17,8	18,5	21,0	24,3	25,1	25,1	28,5	30,1
SI	4,8	5,2	4,7	4,8	5,0	4,3	4,5	4,9	5,4	5,4	5,4	6,2	6,2
CZ	20,9	23,0	20,9	21,2	20,9	18,8	19,6	21,9	24,9	25,3	24,6	28,2	29,1
PL	47,6	52,4	49,5	51,6	53,9	47,7	47,0	52,5	58,9	59,6	59,9	67,9	68,8
HU	13,2	14,2	12,9	13,6	14,1	12,5	12,9	14,3	16,1	16,4	15,7	18,2	17,9
SK	9,1	10,0	9,5	9,9	10,1	8,9	9,0	9,6	10,6	10,6	10,7	11,9	11,5

Forrás: saját szerkesztés, World Bank adatai alapján⁶

Hazánk esetében a gazdasági növekedés tekintetében ciklikusan megfigyelhető, hogy két évig növekedést produkál a gazdaság, majd nagyobb csökkenést produkál, mint a növekedés előtti időszak. Ez kicsit, olyan, mint amikor a fociban egy csapat tudja, hogyan kell gólt lőni és ezt meg is tudja ismételni, de annyira elveszik a gól örömben, hogy a teljesítményét visszaveszi, mert biztosra vette a győzelmet. De ez a ciklikusság inkább azt mutatja, hogy az adott időszakra szóló gazdasági tervünk jó, bár inkább rövidebb időtávon. Ezen tervek felülvizsgálata nem úgy és nem olyan hatékonysággal történik, amivel alkalmazkodni tudna a felgyorsult gazdasági változásokhoz.

Hazánk gazdasági teljesítményét illetően nem éppen a legjobb időszak a 2023-as év, mivel már két negyedévbe, ezzel együtt összesen négy negyedévben csökken a GDP, ami technikai recessziót jelent. Ennek okai a portfolio.hu cikke szerint „*az energiaárak drasztikus emelkedése költségnövekedést okozott, számos termelő cég teljesítményét visszavetette,*

⁶ World Development Indicators- Popular Indicators – GDP (current US\$) alapján, letöltve: 2023.10.18
<https://databank.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD/1ff4a498/Popular-Indicators#>

illetve jövedelmet szívott ki a gazdaságból, a költségvetés választások utáni kiigazító lépései leültették a beruházásokat és szűkítették a keresletet, az infláció elszállása elégette a jövedelmek reálértékét, az uniós támogatások elakadása forrásokat tüntet el, a magas kamatok pedig tovább hútik a gazdaságot” (Madár, 2023). A fenti tényezőket együtt és külön is elég sokszor hallhattuk és a tényezők hatását pedig a mindennapjainkban és a pénztárcánkban egyaránt érezhettük.

3.2. Munkatermelékenység

Egy nemzetgazdaság teljesítményét a GDP adatokon túl értelmezhetjük a munkatermelékenység szempontjából. Az Eurostat szerint *„Az egy foglalkoztatottra jutó GDP célja, hogy átfogó képet adjon a nemzetgazdaságok termelékenységéről az Európai Unió átlagához viszonyítva. Ha egy ország indexe 100-nál magasabb, akkor az adott ország egy foglalkoztatottra jutó GDP-je magasabb az uniós átlagnál, és fordítva; Az egy munkaóra jutó munkatermelékenységet az egy egységnyi munkaerő-ráfordításra jutó reáltermelésként számítják ki (a ledolgozott munkaórák teljes számával mérve)”* (Eurostat, 2023). Az egyszerűbb mérés végett PPS⁷-t használnak, amely figyelmen kívül hagyja az árszínvonal különbségeket országonként, így értelmezhető a GDP volumene az összehasonlítás szempontjából. Ugyanakkor a mérés a teljes vagy részmunkaidős foglalkoztatás között nem tesz különbséget. Értelmezésben az adatok az EU-27⁸-hez vannak viszonyítva százalékos értékben.

⁷ Purchasing Power Standards – vásárlóerő szabványok

⁸ EU-27 – a 27 taggal rendelkező Európai Unió rövidítése

3. táblázat Termelékenység alakulása 2010-2022

Országok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
EU	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
AT	116	116	118	118	117	117	118	116	116	115	115	112	115
EE	71	72	73	74	75	72	73	75	77	78	83	85	82
ES	102	101	103	104	104	102	102	102	100	99	93	93	95
GR	89	82	81	81	78	78	74	74	71	69	66	67	70
HR	70	73	75	77	74	74	75	75	75	75	72	76	79
IE	138	141	144	140	144	185	177	184	191	188	210	217	223
LT	67	71	73	74	75	73	72	75	77	79	83	85	83
LV	59	60	63	63	65	65	66	67	69	69	71	73	75
PT	80	76	77	80	79	78	78	76	76	76	74	73	76
RO	54	57	58	56	57	59	62	66	69	73	76	77	80
SI	80	81	81	81	82	81	81	82	82	83	83	84	82
CZ	78	78	77	78	80	81	81	83	84	86	86	85	84
PL	70	72	74	73	73	75	74	75	77	80	82	82	84
HU	74	75	73	73	72	71	68	68	69	71	72	72	74
SK	85	83	84	84	85	84	77	74	73	74	75	75	73

Forrás: saját szerkesztés Eurostat adatai alapján⁹

A munkatermelékenység esetén a táblázatban országonként a növekedést azt jelenti, hogy javítani tudták a munkatermelékenységüket, míg a csökkenés azt jelenti, hogy romlott a munkatermelékenység az adott országban.

A legjobban Írország teljesített, aki jelentősen növelni tudta a munkatermelékenységét.

2010-ben hazánk a vizsgált országok közül a 10. helyen szerepelt, míg 2022-ben a 15. helyre csúszott vissza, ami annak köszönhető, hogy 2022-re az elmúlt időszak csökkenő eredményei után a 2010-es év szintjére tudta javítani a munkatermelékenységét.

Olyan országok voltak 2010-ben hazánk után csökkenő sorrendben, mint Észtország, Lengyelország, Horvátország, Litvánia, Lettország és Románia. 2022-re ezek az országok rendre jobb eredményt tudtak felmutatni.

A környező országok esetében Ausztria az élen jár a munkatermelékenység terén, bár 2022-re csökkenés figyelhető meg, hazánkhoz viszonyítva több, mint 50%-kal jobb a termelékenységi mutatója és ez a vizsgált időszakban kis mértékben változott. Románia hazánkhoz képest rosszabb eredménye ellenére 2022-re jobban teljesített. Szlovákia, aki

⁹ Eurostat - Labour productivity per person employed and hour worked (EU27_2020=100)
<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tesem160/default/table?lang=en> letöltve: 2023.10.22

Ausztria után a második volt a régióban, 2022-re hazánknál rosszabb teljesítményt produkált.

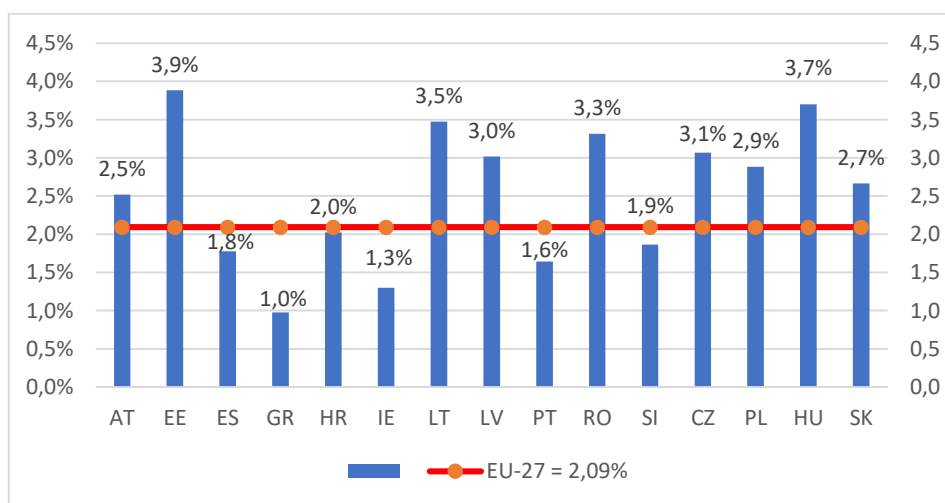
A V4 országokat illetően csökkenő sorrend alapján Szlovákia, Csehország, Magyarország és Lengyelország a sorrend, ami 2022-re Csehország, Lengyelország, Magyarország és Szlovákia.

Hazánk a munkatermelékenység tekintetében nem jeleskedhet, ezt bizonyítja az eltelt idő alatti helyezés változása, valamint az, hogy 2022-ben még a 2010-es szintű munkatermelékenységgel rendelkezünk.

3.3. Infláció

Az infláció egy a gazdaságban jelenlévő tényező, amely hatással van az adott ország fizető eszközének le vagy felértékelődésére és annak vásárló erejére. Ez kihat az áru és szolgáltatások árának alakulására is. Ebből következően összehasonlíthatóvá válik, hogy adott országokban hogyan alakultak. Ennek mérésére az EU-n belül a harmonizált fogyasztóiár-indexet (HICP¹⁰) használják, amely azonos módszerek alapján vizsgálja az országokat.

3. diagram átlag HICP alakulása 2011-2022 között

Forrás: saját szerkesztés, Eurostat¹¹ adatai alapján

2011 és 2022 között az átlag infláció alakulás terén a vizsgált tizenöt ország közül hat esetben magasabb volt, mint 3%. Észtország (3,9%), Magyarország (3,7%) és Litvánia (3,5%) „dobogósok” a legmagasabb átlag inflációval. A V4 és a szomszédos országok

¹⁰ Harmonised Indices of Consumer Prices

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00118_custom_8114454/default/table?lang=en

¹¹ HICP - inflation rate (online data code: tec00118)

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00118_custom_8114454/default/table?lang=en letöltve: 2023. 10. 27.

esetében is hazánk teljesített a legrosszabbul. 2011-2014 között a 3,9%-ról sikerült nullára redukálni, de 2015-től viszont folyamatos emelkedésben van az infláció hazánkban.

Mai szemmel visszatekintve az akkori inflációs szint nagyon kecsegtető lenne. A 2010 és 2022 közötti időszak első felében a gazdasági teljesítményünk kiegyensúlyozottabb és kiszámíthatóbb volt a növekedés mellett, mint ugyan ezen időszak második fele.

A 2023-as IMD versenyképességi jelentésben sürgősen javítandó területként határozták meg az infláció megfékezését (IMD, World Competitiveness Booklet 2023, 2023, old.: 79). Illetve 2023-ban látszik, hogy az előző három év fókusza a COVID-19 járvány megfékezése volt, amely mellett a gazdasági folyamatokat életben kellett tartani egy folyamatosan változó környezetben, aminek legnyilvánvalóbban érezhető hatásai közé sorolhatjuk az energiaárak növekedését, a gazdasági teljesítmények és az inflációs környezet változását. Az Európai Unióban mért infláció 2022 augusztusában 10,9% volt, addig 2023 augusztusi 5,9%-ról szeptemberre 4,9%-ra csökkent. A jelenlegi 27 ország közül 21 országnál csökkent az inflációs ráta, ettől függetlenül a legmagasabb éves rátával rendelkezünk másik két környező országgal együtt. Magyarország (12,2%), Románia (9,2%), Szlovákia (9%) (Eurostat, Euroindicators, 2023). Hazánk inflációs helyzetét illetően a szomszédos országok tekintetében a portfolio.hu cikke szedte össze: *„A világjárvány nehézségeiből alig felszusszanva, újabb kihívásokkal találták szembe magukat a jegybanki döntéshozók. A járvány alatti gazdaságélénkítő monetáris és fiskális intézkedések megnövelték a pénzbőséget, keresletet, az elmúlt periódusban pedig globális szinten beindult az áremelkedés. Bár globálisan, illetve regionálisan is hasonló okok mozgatják az inflációt, régiókat tekintve számos különbség fedezhető fel az infláció lefutásában”* (Magyari, Bukur, Csíki, Molnár, & Pop, 2023). A V4 országok esetében hazánk több téren is negatív értelemben véve kimagasló eredményt ért el, amelyek hozzá járultak a jelenlegi inflációs eredményeinkhez. Ezek a tényezők az áremelkedés, a fogyasztói kosár, az árfolyam, a fiskális politika, a munkaerő költségek és a bérek.

A 2023-as és a 2024-es év ebből a szempontból érdekes lesz, hogyan és mikor tud normalizálódni hosszútávon az inflációs környezet itthon.

4. Digitalizáció

A Digitális gazdaság és társadalom indexe (DESI¹²) 2014 óta követi nyomon az EU-s tagállamok digitális fejlődését az EKB¹³ megbízásából. A 2022-es DESI jelentésben már szerepel 11 olyan mutató, amely kapcsolódik „A digitális évtizedhez vezető út” programhoz, amely 2023-tól 2030-ig tart. A rangsorolás alapja az országok digitális fejlettségük szerint történik.

A DESI négy átfogó kategória alapján értékeli az országokat:

- humán tőke
- internet elérés
- digitális technológia integráltsága
- digitális közszolgáltatások

4. táblázat DESI 2022 ranglista országok pontszáma

Országok	Összhelyezés	Összpontszám	Humán tőke	Internet elérés	Digitális technológiai integráltsága	Digitális közszolgáltatások
AT	10	56,9	53,3	53	41,3	79,8
EE	9	56,5	53,9	44,4	36,5	91,2
ES	7	60,8	51,3	69,7	38,5	83,5
GR	25	38,9	40,1	49,6	26,6	39,4
HR	21	47,5	51,8	48,1	36,7	53,6
IE	5	62,7	62,6	61,5	43,3	83,5
LT	14	52,7	42,5	49,4	37,2	81,8
LV	17	49,7	44,1	50,1	25,8	78,8
PT	15	50,8	45,9	51,6	37,6	67,9
RO	27	30,6	30,9	55,2	15,2	21,0
SL	11	53,4	44,3	59,9	39,8	69,5
CZ	19	49,1	45,6	52,7	33,8	64,5
PL	24	40,5	37,0	46,5	22,9	55,8
HU	22	43,8	38,4	57,6	21,6	57,4
SK	23	43,4	44,1	49,8	27,8	52,0

Forrás: saját szerkesztés DESI ország riport alapján¹⁴

¹² Digital Economy and Society Index <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/countries-digitisation-performance> letöltve: 2023.10.26.

¹³ Európai Központi Bank

¹⁴ DESI country report <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/countries-digitisation-performance> letöltve: 2023.10.30.

Hazánk a 2022-es jelentés alapján a 27 tagország közül a 22. helyet foglalta el, ez önmagában annyit jelent, hogy átlagos növekedéssel a sereghajtók között vagyunk a digitális gazdaság és társadalom fejlettségét illetően. A humán tőke területén az EU-s átlag alatt teljesítünk, mivel a hazai lakosság 49%-a rendelkezik alapszintű digitális készségekkel, míg az EU-s átlag 54%. A nagy kapacitású hálózati lefedettség terén jelentősebb növekedést értünk el, a digitális technológiák integráltsága terén az utolsók között vagyunk, annak ellenére, hogy javultak ezen a téren a mutatóink, de a hazai vállalatok nagy része még mindig nem használja ki a digitális lehetőségeket. A digitális közszolgáltatások területén is az EU-s átlag alatt teljesítettünk, bár az e-kormányzati felhasználók száma nőtt, de az ehhez kapcsolódó három mutató (előre kitöltött űrlap, lakosság és vállalat számára nyújtott digitális közszolgáltatások) csökkent, a gyengén teljesítők közé tartozik hazánk a nyíltadat-szolgáltatás fejlettségében. A V4 országok között az összhelyezést tekintve a második helyen szerepelünk Csehország után, ami összességében jónak mondható.

5. Humán tőke

5.1. Humán tőke értelmezése

Attól függetlenül, hogy mai világunk mennyire fel van gyorsulva, hogyan és milyen módon hatotta, hatja át életünk a digitalizáció és a technológia, nem lehet elmenni a humán tőke jelentősége mellett. Természetesen fontos része a negyedik ipari forradalomnak a technológia napszintű használata, de nem mehetünk el szó nélkül a humán tőke fontossága mellett sem. Hiszen a jelenlegi technikai tudásunk ellenére nem lehet mindent kiváltani gépekkel, fontos az ember, aki megalkotja, fejleszti, üzemelteti. Ahogy Csath fogalmaz *„A humán vagyoni állapota, minősége lesz ugyanis az a jellemző, amely a jövőben – a nemzetek szintjén különösen – a versenyképesség legfontosabb feltétele lesz”* (Csath, és mtsai., 2021). Ebből világosan látható, hogy amennyiben nemzetszinten nincsen arra vonatkozóan stratégia, amely az emberek hosszútávú fejlesztését tűzi ki célul. Az államnak óriási szerepe van ebben, hiszen, növelni úgy tudja az adott ország tudásszintjét, hogyha célokat és elérendő mérföldköveket jelöl ki és emellé erőforrást is biztosít a hiánytalan megvalósítás érdekében.

A humán tőke esetében a mérhetőséget leginkább úgy lehet jól mérni, hogy a gazdasági teljesítményhez viszonyítjuk. Ennek fontosságára hívta fel a figyelmet az OECD (OECD, 1996), itt leginkább azt hangsúlyozták, hogy nem költség oldalról kell megközelíteni a humán tőkébe való investálást, hanem egy hosszútávú befektetésnek. Ami nem feltétlenül

térül meg automatikusan, mivel szükséges, hogy hasznosulni tudjon a megszerzett tudás. Ez leginkább akkor tud megvalósulni, hogyha megfelelő az egyén számára a környezet, motivált, ahol az egyén nem érzi jól magát, ott nem fog úgy és olyan mértékben kibontakozni a tudás. Egy másik megközelítésben az ENSZ (UN, 2018) a humán vagyont mérte, amiben a társadalmi jólétet és a gazdasági fenntarthatóságot vizsgálták. A jólét az anyagiakat jelenti, míg a jólét az életminőségre utal.

5.2. Humántőke-index

A humántőke-index (HCI¹⁵), azt méri országokra lebontva, hogy a születési országnak megfelelő körülmények között az adott évben született gyerekek nemek szerint, hogy a 18. életévükig mekkora humántőkeerőt tudnak elérni annak függvényben, hogy milyen az egészségügy és az oktatás állapota. A Világbank (World Bank, 2020) 2020-as elemzése alapján, amit 2021-ben a COVID-19 miatt szükségessé vált aktualizálni. Az egyik mérési adat, amely alapján a rangsort összeállítja a várhatóan eltöltött évek az iskolában (EYS¹⁶).

5. táblázat várható iskolai évek (EYS) 2010-ben és 2020-ban

Ország neve	2010	2020	Változás (%)
AT	13,46	13,43	-0,30%
EE	13,23	13,48	1,90%
GR	13,38	13,29	1,90%
HR	13,17	13,39	1,70%
IE	13,75	13,90	1,70%
LV	13,31	13,62	4,00%
LT	13,83	13,83	4,00%
PT	13,6	13,9	2,20%
RO	12,67	11,83	-6,60%
ES	12,82	12,97	1,20%
SI	13,55	13,65	0,70%
CZ	13,36	13,56	1,50%
PL	12,9	13,41	4,00%
HU	13,03	12,96	-0,60%
SK	12,68	12,62	-0,50%

Forrás: Saját szerkesztés a Human Capital Index¹⁷ alapján

¹⁵ Human Capital Index – a Világban 2018-ban publikálta először

¹⁶ Expected years of School – várható évek az iskolában (World Bank, 2021, old.: 21)

¹⁷ World Bank database - Human Capital Index, <https://databank.worldbank.org/source/human-capital-index#> letöltve: 2023.09.19.

A táblázatban szereplő országok esetében azt látjuk, hogy 10 év különbséggel hogyan változott a várható iskolai évek száma az adott országban. Az jól látható, hogy hazánk azok közé tartozik, ahol kismértékben csökkent a várható évek száma, ezek közül legrosszabb helyzetben Románia van a maga – 6,6 %-os eredményével. Míg a többi ország esetében átlagosan 1,9 %-os javulás figyelhető meg, amelyek közül kitűnik Lengyelország.

5.3. Társadalmi tőke

A társadalmi tőke (SCI¹⁸) (SolAbility, 2022), egy nemzet társadalmi tőkéjét a társadalmi stabilitás és a lakosság összege adja. Öt fő csoportja van az indexnek: az egészség, az egyenlőség, a bűnözés, a szabadság és az elégedettség. A vizsgálatban 180 ország vesz részt, a lenti táblázatban az általam vizsgált országok szerepelnek helyezéssel és pontszámmal, a magasabb pontszám előkelőbb helyezést mutat.

A stabil környezet fenntartásához szükséges a társadalmi konszenzus és a társadalmi egyensúly megléte. A társadalmi tőke, az pozitív hatással van a gazdaságra. A társadalmi konszenzus motiválja az egyéneket, hogy még jobban hozzájáruljanak a gazdasághoz.

6. táblázat társadalmi tőke elemei, rangsorok (2022)

Ország	Helyezés	Pontszám	Egészség	Egyenlőség	Bűnözés	Szabadság	Elégedettség
AT	12	60	78	55	66	68	58
EE	15	58,9	80	59	56	69	59
GR	40	53,5	68	61	69	50	53
HR	24	57,4	77	52	57	65	65
IE	34	55,2	59	61	58	70	55
LV	38	54	66	58	60	68	54
LT	28	56,8	85	62	66	62	45
PT	7	61,3	79	58	64	73	53
RO	43	53,1	80	55	65	58	52
ES	17	58,5	76	61	62	64	50
SL	4	62,8	81	62	71	69	66
CZ	23	57,4	72	59	66	65	62
PL	18	58,4	82	65	64	46	54
HU	56	50	69	56	54	40	64
SK	22	57,9	80	52	62	62	64

Forrás: saját szerkesztés (SolAbility, 2022)¹⁹ alapján

¹⁸ Social Capital Index - <https://solability.com/the-global-sustainable-competitiveness-index/the-index/downloads> (GSCI 2022 All Country Reports.zip) letöltve: 2023.10.02.

¹⁹ (SolAbility, 2022), letöltve:2023.10.02.

Hazánk a vizsgált országok közül az utolsó helyet foglalja el az 56. helyezésével. A jelentésben szereplő országok tekintetében a középmezőnyben helyezkedünk el. Annak ellenére, hogy a megadott öt terület eredményei átlagosnak mondhatóak a vizsgált országokkal összehasonlítva. Bőven el vagyunk maradva, ha az összesítést figyelembe vesszük. Románia, Görögország van hozzánk legközelebb a pontszámot illetően. A V4 országok közül Lengyelországnak vannak hasonló eredményei, de a többi ország mind helyezésben, mind összpontszámban jobban teljesít nálunk. Az Egészség és az Elégedettség, amik a jobban teljesítő országokhoz közelítenek eredményben, az Egyenlőség, a Bűnözés és a Szabadság terén kevés hasonló eredménnyel rendelkező ország van.

5.4. Globális tudásindex és fejlettségi index

Az emberi fejlettségi index (HDI²⁰) amely összefoglaló mérőszámként funkcionál az emberi fejlődés során elért átlagos eredmények esetén, amelyet az alábbi három dimenzióban vizsgál: a hosszú és egészséges élet, a tájékozottság és megfelelő életszínvonal. Az egészség alatt a születéskori várható élettartamot vizsgálja, a tájékozottságnál a kiskorú gyermekek várható iskolás éveinek átlagát méri, míg az életszínvonal esetén a GNI²¹-t méri. A fejlettségi index esetében kimagaslóan jónak mondható a 0,8-0,962-es HDI érték, ide 66 ország tartozik.

A globális tudásindex (GKI²²) a vizsgált országok tudás szintjét vizsgálja az innováció, az oktatás és információs és kommunikációs technológián keresztül (ICT²³).

A 2021-es GKI (UNDP & MBRF, 2021) jelentés elkészüléséhez 154 országot vizsgáltak meg 232 mutató alapján, amivel felállítottak egy rangsort. A jelentés célja, hogy rávilágítson arra, hogyan alakítja át a társadalmat a tanulás, a technológia és az innovációs trendek. Hét kategória alapján rangsorol a GKI jelentés: egyetem előtti oktatás, műszaki és szakmai képzés, felsőfokú oktatás, kutatás, fejlesztés és innováció, ICT, gazdaság, üzleti környezet.

²⁰ Human Development Index – az emberi fejlettségi index, az UNDP publikálja

²¹ Gross National Income – bruttó nemzeti jövedelem

²² Global Knowledge Index – az UNDP és Mohammed Bin Rashid Al Maktoum Knowledge Foundation készíti el 2017 óta minden évben

https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/arabstates/GKI-Report-2021---CPs-3_Full_compressed.pdf letöltve: 2023.09.19.

²³ Information and Communication Technology – adatfeldolgozáson túl az adattovábbítási műveletek is ide tartoznak

2. táblázat Globális tudásindex (GKI 2021)

Ország	GKI	HDI	Általános helyezés	Egyetem előtti oktatás	Műszaki és szakképzés	Felsőfokú oktatás	K+F	ICT	Gazdaság	Üzleti környezet
AT	66.8	0.922	14	49	4	9	18	16	15	10
EE	62.4	0,82	15	31	18	13	17	5	21	18
GR	66.7	0.888	57	79	95	58	39	54	83	41
HR	51.5	0.851	39	34	32	34	46	37	49	34
IE	58.5	0,96	19	59	37	28	21	20	4	12
LV	64.5	0,87	31	20	22	39	38	34	33	40
LT	59.6	0,88	31	58	55	27	61	25	28	22
PT	60.1	0.864	27	18	31	18	35	41	41	14
RO	59.1	0.828	50	100	57	29	52	50	40	43
ES	60.2	0.94	28	36	28	32	30	26	39	24
SL	61.8	0.917	22	13	24	26	25	27	27	20
V4 országok	CZ	54.3	0,9	25	17	15	30	26	39	23
	PL	59.8	0.88	33	16	42	33	54	19	45
	HU	63.7	0.854	30	43	5	44	33	30	33
	SK	61.0	0.86	32	28	7	38	51	44	28

Forrás: saját szerkesztés (UNDP & MBRF, 2021)²⁴ alapján

Magyarország a fenti táblázat alapján az ötödik helyezést érte el, ami a vizsgált országok között jónak számít. Ehhez hozzájárult, hogy alacsony a munkanélküliek száma felsőfokú végzettségűek körében, alacsony a nemteljesítő hitelek aránya, a gyáripari foglalkoztatottak aránya, a K+F szektorban foglalkoztatottak aránya. A rontó tényezők az alacsony KKV finanszírozottság a GDP-hez viszonyítva, hogy alacsony a férfiak és nők aránya a parlamentben, alacsony az oktatás finanszírozása a kormány részéről a GDP-hez viszonyítva.

5.5. Tehetség

A világ tehetség rangsora (WTR²⁵), amelyet az IMD által 64 országot magába foglaló elemzés három fő szempont alapján rangsorolja az országokat:

²⁴ Letöltve: 2023.09.19.,

²⁵ World Talent Report – az IMD 10. alkalommal közzé tehetség rangsorát <https://imd.cld.bz/IMD-World-Talent-Report-20232>, letöltve: 2023.10.04.

- humán beruházás: az adott ország tehetségeibe való befektetést méri,
- vonzerő: mennyire tudja hasznosítani az adott ország a tehetségeit,
- jövőre való felkészültség: a tehetségállományban elérhető készségek és kompetenciák.

A fenti szempontok egy 0-100-as skálán mérik egy erre a célra létrehozott index alapján. Az IMD által kiadott jelentésből kiderül, hogy a COVID-19 hatással volt a tehetségek versenyére is, de az még mindig fontos ezen a téren, hogy az adott országok mennyire tudtak vonzóak lenni a tehetségek számára és mennyire tudják megtartani azokat. Ahogy a világjárvány megjelent, úgy kapott egyre nagyobb szerepet a home office vagy hibrid munkavégzés. Ez a két új munkavégzési modell javította a munka és magánélet egyensúlyát. A novekedes.hu-n olvasható Csath vélemény, amelyben így fogalmaz „*Magyarország általános pozíciója négy, beruházási pozíciója egy, tehetségvonzó-és megtartó képessége három és jövőre való felkészültsége kilenc hellyel romlott 2022-hez képest*” (Csath, 2023). A jelentésből látszik, hogy hazánk több területen rontotta a pozícióját, a 48. helyezéssel 3 hellyel rosszabb helyen van, mint 2010-ben.

7. táblázat WTR helyezések 2010-2023

V4 országok	Ország	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	AT	4	9	14	13	11	12	5	4	4	4	6	6	8	9
	EE	55	57	57	57	58	28	26	29	28	27	19	19	17	17
	GR	36	44	46	33	42	34	35	41	44	40	37	33	37	37
	HR	55	57	57	57	58	53	53	60	54	53	53	49	42	46
	IE	18	16	8	11	6	20	17	14	21	18	18	17	15	14
	LV	n.a	n.a	n.a	31	23	27	30	35	35	34	33	30	27	39
	LT	25	35	31	22	29	23	24	33	36	28	27	29	26	23
	PT	39	27	24	34	33	22	25	24	17	23	26	26	24	25
	RO	41	41	55	58	38	50	56	61	56	55	57	51	55	50
	ES	47	36	48	46	45	35	34	32	31	32	32	32	32	32
	SI	50	48	43	47	49	37	36	37	30	31	30	27	25	26
	CZ	26	25	30	28	37	33	33	38	37	39	39	37	29	21
	PL	30	40	38	30	36	29	29	34	38	37	35	45	50	44
	HU	33	38	39	49	51	49	51	54	49	45	50	42	44	48
SK	49	51	51	52	46	44	39	46	59	57	61	52	48	51	

Forrás: saját készítés IMD WTR 2023²⁶ alapján

²⁶ <https://imd.cld.bz/IMD-World-Talent-Report-20232> Letöltve: 2023.10.04

A vizsgált 15 ország esetében érdekes megnézni azt, hogy az országokat alapvetően három csoportra lehet osztani, azokra, akik a 13 év alatt javítani tudtak, akik közel maradtak a 2010-es helyezésekhez és azok, akik rontani tudták.

A helyezések javítása terén figyelemre méltó Észtország 38, Szlovénia 24, Spanyolország 15, Portugália 14, Horvátország 9 helyet javított. Ugyanakkor a visszaesés tekintetében Magyarország 15, Lengyelország 14, Lettország 8, Ausztria 5, Szlovákia 2, Ausztria 1 hellyel rontotta korábbi helyezését. A V4 országok tekintetében egyedül Csehország volt, aki javítani tudta korábbi helyezését, míg hazánk jócskán rontotta azt, így a középmezőnyből a sereghajtók közé estünk vissza, ami a több, mint 10 év tekintetében elég szomorúnak mondható.

Amennyiben a helyezések mögé tekintünk és megvizsgáljuk a három fő szempontot egyenként, akkor azt láthatjuk, hogy a humán beruházás esetén 2019-2023 között Csehország 14, Spanyolország 10, Észtország 8, Horvátország 7 és Írország 5 hellyel tudtak javítani, addig Portugália 14, Lettország 9, Lengyelország 8, Magyarország 4 helyet rontott pozícióján. A vonzerő tekintetében Csehország 30, Litvánia 8, Írország 6 helyet javítottak, addig Lettország 10, Portugália 5, Spanyolország 5 hellyel hátrébb kerültek, ugyan akkor Magyarország esetében 2021-ben javítani tudott 3 helyet, és ezt tudta is tartani a következő két évben, viszont 2023-ra sajnos visszaesett három hellyel. A jövőre való felkészülés esetén Csehország 18, Észtország 15, Görögország 8, Horvátország 5 hellyel tudtak javítani, míg Ausztria 8, Magyarország, Románia és Szlovénia 3, Lengyelország 2 helyezést rontottak. Ez az időszak azért volt érdekes, mert jelen volt a világjárvány. Az, hogy egy ország milyen helyezést ért el összességében, részeiben, nagyban hatással volt rá, hogy mennyire terveznek, számolnak országon belül a tehetségekkel, mennyire ismerték fel ennek a jelentőségét. Amely abban rejlik, hogy enélkül nem, vagy csak nagyon nehezen tudnak versenyképes nemzetgazdaságot építeni és fenntartani. A humán vagyonnak, mint a versenyképesség egyik alappilléreinek, kiemelt fontosságúnak kell(ene) lennie egy ország számára. A humán tőke ráfordítása a kormányzat feladata, annak mérése, hogy az oktatásra mennyit fordít az adott kormány a GDP-hez viszonyítva érdemes megnézni.

5.6. Oktatás

Az oktatás egy nemzet jövőbeli alapját képezi, melynek a finanszírozása és a fejlesztése elengedhetetlen.

8. táblázat oktatásra fordított kormányzati kiadások 2010-2020 (GDP %-a)

Ország	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
EU	5,3%	5,1%	4,9%	5,0%	4,9%	4,9%	4,8%	4,6%	4,6%	4,6%	5,1%
AT	5,7%	5,6%	5,5%	5,5%	5,4%	5,5%	5,5%	5,4%	5,2%	5,2%	5,1%
HR	4,2%	4,1%	4,8%	4,5%	4,9%	4,9%	4,7%	3,9%	3,9%	3,9%	5,5%
ES	5,5%	5,0%	4,7%	4,8%	4,4%	5,1%	5,2%	5,0%	5,3%	5,3%	6,6%
GR	4,1%	4,4%	4,5%	4,5%	4,3%	3,7%	4,0%	3,5%	3,6%	3,6%	4,4%
IE	6,1%	5,8%	5,8%	5,3%	4,9%	3,8%	3,7%	3,5%	3,4%	3,3%	3,1%
LV	5,0%	5,1%	6,6%	7,0%	5,3%	5,3%	4,7%	4,4%	4,2%	4,4%	6,0%
LT	5,3%	5,1%	4,8%	4,6%	4,5%	4,2%	4,0%	3,8%	3,9%	4,0%	n/a
RO	3,5%	3,1%	3,0%	3,1%	3,1%	3,1%	3,0%	3,1%	3,3%	3,6%	3,7%
ES	4,9%	4,9%	4,5%	4,4%	4,3%	4,3%	4,2%	4,2%	4,2%	4,2%	4,6%
SI	5,5%	5,5%	5,6%	5,4%	5,3%	4,9%	4,8%	4,8%	4,9%	4,9%	5,8%
PT	5,4%	5,1%	4,9%	5,3%	5,1%	4,9%	4,8%	5,0%	4,7%	4,6%	5,0%
CZ	4,0%	4,2%	4,2%	4,0%	4,0%	5,8%	5,6%	3,8%	4,3%	4,5%	5,1%
PL	5,1%	4,8%	4,8%	5,0%	4,9%	4,8%	4,6%	4,6%	4,6%	4,7%	5,2%
HU	4,7%	4,6%	4,1%	4,2%	4,6%	4,5%	4,6%	4,6%	4,6%	4,2%	4,8%
SK	4,1%	3,9%	3,9%	4,1%	4,2%	4,6%	3,9%	3,9%	4,0%	4,3%	4,6%

Forrás: saját szerkesztés a World Development Indicators alapján²⁷

Az teljes EU-s ráfordítást tekintve a vizsgált időszakban volt egy hullámvölgy a ráfordításokban. Magyarország esetében ez azt jelenti, hogy míg 2010-ben kevesebb volt a ráfordítás, addig 2017-2018-ban ugyan annyi volt a ráfordítás hazánkban, mint a teljes EU-ban.

Más megközelítésből megfigyelhető, hogy jellemzően azoknál az országoknál, ahol a GDP növekedett, ott csökkent az oktatásra fordított kiadás kormányzati részről. Ez az én olvasatomban azt jelenti, hogy a csökkenő ráfordítással is a korábbi vagy annál magasabb szinten tudják finanszírozni az oktatást. Figyelembe véve a vizsgált országokban a GDP növekedését és az oktatás ráfordítását, akkor 2020-ban az oktatási ráfordítás nem jelentősebb, mint a 2010-ben hazánk esetén, így a 10. helyet foglaljuk el. 2010 és 2020 között a legnagyobb különbség, hogy azok, akik 2010-ben hazánk után voltak, azok megelőzték minket 2020-ra. Abban az esetben, hogyha egy ország a fejlődést tűzi ki célul, akkor az oktatást elsődleges célként kell, hogy kezelje, stratégiákkal kell, hogy rendelkezzen ezen a téren és ehhez biztosítani kell a megfelelő forrásokat, még nehezebb gazdasági helyzetekben is.

²⁷ World Development Indicators - Government expenditure on education, total (% of GDP) adatai alapján, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators> letöltve: 2023.10.21.

6. Innováció

6.1. Innovációs környezet

Az innováció, ami a fejlesztés és fejlődés szinonimájaként definiálható szerves része a mindennapjainknak. Az OECD megfogalmazásában²⁸ a GDP-hez viszonyított K+F kiadások az adott országban működő összes vállalati, egyetemi, kutatóintézeti és kormányzati ráfordítások összege, beletartoznak a külföldről finanszírozott K+F-ek, ugyanakkor nem tartalmazza a külföldi K+F-re fordított kiadásokat.

9. táblázat kormányzati K+F ráfordítás 2010-2020 (GDP %-ban)

Ország	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
EU	2,0%	2,0%	2,1%	2,1%	2,1%	2,1%	2,1%	2,2%	2,2%	2,2%	2,3%
AT	2,7%	2,7%	2,9%	3,0%	3,1%	3,0%	3,1%	3,1%	3,1%	3,1%	3,2%
ES	1,6%	2,3%	2,1%	1,7%	1,4%	1,5%	1,2%	1,3%	1,4%	1,6%	1,8%
EE	1,4%	1,3%	1,3%	1,3%	1,2%	1,2%	1,2%	1,2%	1,2%	1,3%	1,4%
GR	0,6%	0,7%	0,7%	0,8%	0,8%	1,0%	1,0%	1,2%	1,2%	1,3%	1,5%
HR	0,7%	0,7%	0,7%	0,8%	0,8%	0,8%	0,9%	0,8%	1,0%	1,1%	1,2%
IE	1,6%	1,6%	1,6%	1,6%	1,5%	1,2%	1,2%	1,3%	1,2%	1,2%	1,2%
LT	0,8%	0,9%	0,9%	0,9%	1,0%	1,0%	0,8%	0,9%	0,9%	1,0%	1,2%
LV	0,6%	0,7%	0,7%	0,6%	0,7%	0,6%	0,4%	0,5%	0,6%	0,6%	0,7%
PT	1,5%	1,5%	1,4%	1,3%	1,3%	1,2%	1,3%	1,3%	1,3%	1,4%	1,6%
RO	0,5%	0,5%	0,5%	0,4%	0,4%	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%
SI	2,1%	2,4%	2,6%	2,6%	2,4%	2,2%	2,0%	1,9%	1,9%	2,0%	2,1%
CZ	1,3%	1,5%	1,8%	1,9%	2,0%	1,9%	1,7%	1,8%	1,9%	1,9%	2,0%
HU	1,1%	1,2%	1,3%	1,4%	1,3%	1,3%	1,2%	1,3%	1,5%	1,5%	1,6%
PL	0,7%	0,7%	0,9%	0,9%	0,9%	1,0%	1,0%	1,0%	1,2%	1,3%	1,4%
SK	0,6%	0,7%	0,8%	0,8%	0,9%	1,2%	0,8%	0,9%	0,8%	0,8%	0,9%

Forrás: saját szerkesztés World Development Indicators alapján²⁹

Átlagosan 2,1%-kal volt nagyobb a K+F terület ráfordítása az teljes EU-ban 2020-ban, mint 2010-ben. Átlag ráfordítást tekintve Ausztria 3%-os átlagos ráfordítás mellett 17%-a többet költött a K+F területre, míg Horvátország 2,1%-os átlag ráfordítás mellett 70%-kal költöttek többet, addig Görögország 1,3%-os átlag ráfordítás mellett 148%-kal költött többet 2020-ban, mint 2010-ben.

Magyarország 1,4% -os átlag ráfordítással, 42,5%-kal költött többet 2020-ban. A V4-ek esetében Csehország 1%-os átlagos ráfordítás mellett 50%-kal, Lengyelország 0,5%-os

²⁸ OECD - Gross domestic spending on R&D <https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm> letöltve: 2023.10.24.

²⁹ World Development Indicators - Research and development expenditure (% of GDP) adatai alapján, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators> , letöltve: 2023.10.24

átlagos ráfordítás mellett 93,4%-kal, addig Szlovákia 2,2%-os átlagos ráfordítás mellett 50%-kal költött többet 2020-ban.

Hazánk és a teljes EU-s ráfordítás közötti közel 1%-os különbség kismértékben csökkent 2022-re, ez idő alatt összesen 0,5%-kal több.

Az európai unió országainak innovációs rangsorát az EIS³⁰ összegzi. A kutatási és innovációs teljesítményéről készít összehasonlító értékelést, 32 mutatót felhasználva. A legutóbbi jelentésben 2016-2022 közötti időszakot vizsgálták, melyben a 2016-os év adatai referenciaként szolgálnak. Innovációs teljesítményük alapján négy kategóriába vannak sorolva az országok: feltörekvő innovátorok, mérsékelt innovátorok, erős innovátorok, innovációs vezetők.

Egyik általam vizsgált ország sem került be az innovációs vezetők közé, mivel ide jellemzően az északi országok tartoznak (Belgium, Dánia, Finnország, Hollandia és Svédország. Teljesítményük az EU-s átlagot 125%-kal haladta meg.

Az erős innovátorok, amelyeknek a teljesítménye az EU-s átlag 100-125% között van, Ausztria, Ciprus, Franciaország, Németország, Írország és Luxemburg tartoznak ide. Ezen országok összeteljesítménye 8,1%-kal nőtt, de teljesítményük elmaradt az innovációs vezetőkétől. Ausztriának 6,4% ponttal nőtt a teljesítménye, de az is inkább 2022-ben, ami a kockázati tőkekiadásoknak, a munkahelyi mobilitás fejlesztésének volt köszönhető. Írország 3,2% ponttal marad el az uniós átlagtól, de jelentősen nőtt azon vállalkozások száma, amelyek bevezették az innovációt a folyamataikba, ahol nőtt az innovatív vállalkozásokban foglalkoztatottak száma és nem utolsósorban, ahol növelték az eladásokat az innovációs termékek területén.

A mérsékelt innovátorok nagyobb mértékben tudtak növekedni (14,14%pont), mint az erős innovátorok és az innovációs vezetők. Az EU-s átlag 70-100% közötti teljesítménnyel rendelkező országok tartoznak ide. A csoporton belül a legjobb teljesítménnyel Észtország (29,3%), Görögország (22,2%), Csehország (21,0%), Litvánia (16,7%), és Spanyolország (9,7%), míg a gyengébb teljesítménnyel Magyarország (7,7%)³¹, Portugália (7,7%), Szlovénia (2,9%) tartoznak ide. Országokra lebontva a következő képpen alakul: Észtország esetében az innovációs mutatók csökkenéséről beszélhetünk. Csehországban jelentősen megnőtt az egy főre jutó innovációs kiadások mértéke, és ezzel együtt az innovációs szektorban foglalkoztatottak száma is emelkedni fog, a KKV szektor innovációs képessége

³⁰ European Innovation Scoreboard

³¹ Magyarország egy helyet javítva jutott fel a mérsékelt innovátorok csoportjába (European Innovation Scoreboard 2023, 2023)

is növekedni fog. Görögország esetében jelentős kormányzati K+F támogatást kapnak a vállalkozások, növekvő erőforrás termelékenység, Spanyolország esetében növekedtek a termékinnováció KKV-k és ezzel együtt az innovatív termékek értékesítése is. Magyarország legtöbb mutatója javult, ezzel együtt a munkahelyek mobilitása a tudomány, technológia és a humán erőforrás területén, az erőforrások termelékenysége is fejlődött. Portugália teljesítményének csúcsa 2020-ban volt viszont ez a teljesítmény 2021-ben visszaesett, amit a következő két év teljesítménye sem tudott ellensúlyozni. Szlovénia 2021-2023 között javuló teljesítményt produkált a növekvő külföldi doktori hallgatók és a kockázati tőkekiadások miatt.

A feltörekvő innovátorok 7,3%-os teljesítmény javulás mellett is az EU-s átlag alatt vannak 70%-os teljesítményükkel. A következő országok tartoznak ide: Horvátország (14,8%), Lengyelország (13,3%), Bulgária (4,48%), Szlovákia (6,4%), Lettország (3,5%), Románia (1,4).

Az jól látszik a fentiekből, hogy az innovációban jeleskedő országok jellemzően Észak- és Nyugat Európában találhatók, míg Dél- és Kelet Európában inkább az innovációs területen feltörekvő országok helyezkednek el. Az EU-n belüli innovációs teljesítmény 2016 és 2023 kisebb növekedés (8,5%) mellett konvergál a teljesítmény, ez leginkább a csoportokon belül figyelhető meg. Ennek okai, hogy az erős és mérsékelt innovátorok teljesítmény különbsége csökken, míg a feltörekvő innovátorok esetében a teljesítménykülönbségek nőttek, ami a legjobb innovátorok (Horvátország, Lengyelország és Szlovákia) gyorsabb fejlődésének, valamint három az alacsonyabb fejlődésű országnak köszönhető (Bulgária, Lettország, Románia). 40 százalékpontos teljesítmény javulást 2016-hoz képest 2023-ban a az üzleti folyamatok innovátorai, a kockázati tőkekiadások iránti növekvő igény és a tudomány és technológia területén a humán erőforrás mobilizációja adta. Ugyanakkor 2016-hoz viszonyítva 20 százalékpontos csökkenés volt a doktori fokozatot szerzők között és tervezési alkalmazások.

Hazánk ebben a jelentésben már egy kategóriát javított, így került a mérsékelt innovátorok csoportjába. Az innovációs teljesítményt tekintve az átlag alattinak mondható, ezzel együtt az EU-hoz viszonyítva a teljesítmény egyre jobban elmarad. Az ország erősségei közé lehet sorolni a külföldi doktoranduszok számát, a kormányzat K+F támogatását a vállalatok számára, közép és csúcstechnológiás termékek exportját, továbbá a gyengeségek közé sorolható, hogy kevés az üzleti életben az innováció, alacsony az innovatív vállalatoknál a foglalkoztatottság, alacsony a doktori diplomával rendelkezők száma, alacsony a felsőfokú végzettséggel rendelkező népesség aránya. A fentiekből is jól kitűnik, hogy vannak olyan

szegmensei az országnak, amely az innováció részeként jól működött korábban vagy amennyiben nem, úgy ezen változások történtek, amelynek meg lett az eredménye az innováció területén.

7. Infrastruktúra

Az infrastruktúra, amely magában foglalja a mai értelemben vett mindennapi életünkhöz nélkülözhetetlen és kapcsolódó különböző szolgáltatásokat, mint például a közút és vasúti közlekedés. Egy nemzetgazdaságban a jelentősége, hogy be tud kapcsolódni a nemzetközi kereskedelmi vérkeringésbe. Így jönnek létre a határon átvándorló áruk, szolgáltatások és tudás vándorlása és épül be egy másik ország mindennapjaiba. Fontos, hogy ezek a területek milyen minőséggel és hatékonysággal tudnak hozzájárulni a nemzetgazdasági kerekéhez, hogy támogatják vagy mennyire fogják vissza a nemzetgazdaságokat a versenyképességük fejlődésében. Az infrastruktúra beruházásának meghatározása saját fordításban az OECD szerint *„Az infrastrukturális beruházás az új közlekedési eszközök építésére és a meglévő hálózat fejlesztésére fordított kiadásokat foglalja magában. Az infrastrukturális beruházások a közlekedési ágazat teljesítményének egyik legfontosabb meghatározója. A belföldi infrastruktúra magában foglalja a közúti, vasúti, belvízi, tengeri kikötőket és repülőtereket, és figyelembe veszi az összes finanszírozási forrást. A hatékony közlekedési infrastruktúra gazdasági és társadalmi előnyöket biztosít mind a fejlett, mind a feltörekvő gazdaságok számára azáltal, hogy javítja a piacra jutást és a termelékenységet, kiegyensúlyozott regionális gazdasági fejlődést biztosít, munkahelyeket teremt, elősegíti a munkaerő mobilitását és összeköti a közösségeket. Ezt a mutatót a GDP arányában méri a teljes belföldi beruházás esetében, valamint euróban a közúti, vasúti, légi, belvízi és tengeri komponensek esetében”* (OECD, 2023). A közlekedés, mint az infrastruktúra egyik alappillére, a közúti-, vasúti- és légi közlekedés közös pont az általam vizsgált tizenöt országban.

7.1. Közút helyzete

A közúti közlekedést meghatározza az adott országban lévő úthálózat minősége, amellyel, hogy állandó forrást kell találni a javítására, balesetveszélyes és a haladást is akadályozhatja. A Világgazdasági fórum 2019-es (WEF, 2019) kiadásában szerepel tényezőként az adott országok úthálózatának minőségi is. A méréshez kialakítottak egy 1-7-ig tartó skálát, amelyben az 1 a rossz minőségű, a 7 pedig a jó minőségű utakat jelenti. A helyezések a következőképpen néznek ki, én úgy fogom jelölni, hogy pont/helyezés, Ausztria 6/6,

Észtország 4.7/41, Görögország 4.6/45, Horvátország 5.6/12, Írország 4.4/54, Lettország 3.6/96, Litvánia 4.8/38, Portugália 6/7, Románia 3/118, Spanyolország 5.7/11, Szlovénia 4.9/36, Csehország 3.9/76, Lengyelország 4.3/57, Magyarország 4/69, Szlovákia, 4/72. A helyezéseket figyelembe véve a vizsgált országok között hazánk a középmezőnyben helyezkedik el, a V4 országokat esetében második helyet foglaljuk el, ami azt jelenti, hogy hazánkban jobb minőségűek az utak, mint a V4 országokban. Azonban érdemes azt megjegyezni, hogy ezek 2019-es adatok, amelyek a világjárvány hatására változhattak.

10. táblázat országok úthálózatának hossza és ráfordítás 2010-2021

		úthálózat hossza (km)			úthálózatra fordított beruházása (millió €)		
V4 országok	Ország	2010	2021	változás	2010	2021	változás
	AT	1 719	1 749	30	390	480	90
	EE	115	199	84	137	281	144
	GR	1 558	2 159	601	1 155	731	- 425
	HR	1 244	1 316	72	515	537	22
	IE	900	995	95	1 414	-	- 1 414
	LV	0	0	0	131	201	70
	LT	309	400	91	422	434	12
	PT	2 737	3 065	328	1 511	-	- 1 511
	RO	332	931	599	2 851	-	- 2 851
	ES	14 262	15 860	1 598	7 851	3 959	- 3 892
	SI	771	616	-155	221	299	78
	CZ	734	1 346	612	1 720	1 817	98
	PL	857	1 761	904	6 510	3 170	- 3 340
	HU	1 477	1 860	383	840	1 894	1 054
SK	416	545	129	342	1 113	771	

Forrás: saját szerkesztés az OECD³² és a KSH STATADAT³³ táblák alapján

Ha figyelembe vesszük a 4. táblázatot, amely az adott évben épített útszakasz hosszát és az arra fordított összegeket hasonlítja össze 2010-ben és 2021-ben. Ahol olcsóbbá vált az autópálya építés, Spanyolország 1 598 km utat építettek 4 milliárd euro megtakarítással, lengyelek esetében 904 km utat építettek kicsit több mint 3,3 milliárd euróval olcsóbban, addig a görögök 601 km utat épített 425 millió eurós megtakarítás mellett. Magyarország 383 km utat épített 1 054 millió euróért, Szlovákia 129 km utat épített 771 millió euróért,

³² OECD Transport infrastructure investment and maintenance spending táblázat alapján <https://stats.oecd.org/Index.aspx?QueryId=97817> letöltve: 2023.10.13.

³³ KSH 24.1.3.1 Az autópályák hossza táblázat alapján https://www.ksh.hu/stadat_files/sza/hu/sza0047.html letöltve: 2023.10.13.

Észtország 84 km utat épített 144 millió euróért, Csehország 612 km utat épített 98 millió euróért, Litvánia 91 km utat 12 millió euróért. A fentiek alapján azt lehet mondani, hogy míg hazánkban fordítottak a legtöbbet az autópálya fejlesztésre, addig a spanyolok ötször annyi autópályát negyed akkora ráfordítással, míg a lengyelek háromszor annyi autópályát építettek harmad annyi ráfordítás mellett. Számomra ez azt mutatja, hogy hazánkban kevésbé van jól átgondolva, hogyan lehetne szorosabb költséghatékonyság mellett nagyobb produktivitást elérni, úgy, hogy javuljon az utak állapota. Jelen adatok figyelembevételével azt lehet mondani, hogy ezen megvalósult a fejlesztések nem versenyképesek a vizsgált országok tekintetében.

7.2. Vasút helyzete

A vasúti szerepe egy nemzetgazdaságban abból a szempontból nagyobb, hogy nagyobb ember és áru tömeget tud eljuttatni egyik pontból a másikba.

11. táblázat országok vasúthálózata és ráfordítás 2010 és 2018

		vasút hossza ³⁴ (km)			ráfordítás ³⁵ (millió €)		
Ország		2010	2021	változás	2010	2021	változás
AT		5 351	4 962	- 389	1936	2250	314
EE		787	-	-	35	60	25
GR		2 552	2 339	- 213	504	49	- 454
HR		2 722	2 617	- 105	83	141	57
IE		1 919	1 650	- 269	102	..	0
LT		1 897	1 859	- 38	73	84	11
LV		1 767	1 919	152	107	109	2
PT		2 842	2 527	- 315	403	307	- 96
RO		10 777	10 769	- 8	169	-	0
ES		15 590	15 963	373	7669	2519	- 5 150
SI		1 228	1 209	- 19	131	377	246
V4 országok	CZ	9 469	9 357	- 112	563	1449	886
	PL	19 702	18 620	- 1 082	690	684	-6
	HU	7 903	8 037	134	272	646	374
	SK	3 622	3 626	4	273	220	-53

Forrás: saját szerkesztés World Bank és az OECD statisztika alapján

A fentiekből jól kiolvasható, hogy nem hazánk az egyetlen olyan ország, amelyben a vasúti hálózat hosszát csökkent 2010-hez képest. Ebben élen jár Lengyelország (1 082 km),

³⁴ World Bank – World Development Index – Rail lines (total-route-km), letöltve: 2023.10.14.

<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators/Series/IS.RRS.TOTL.KM#>

³⁵ OECD - Transport infrastructure investment and maintenance spending statisztika

<https://stats.oecd.org/Index.aspx?QueryId=97817> letöltve: 2023.10.14.

Ausztria (389 km), Portugália (315 km) és Írország (269km) vonalszakasz megszüntetésével. Építés területén Spanyolország (373 km), Magyarország (134 km), Litvánia (152 km), Szlovákia (4 km) vasúti hálózatot épített 11 év alatt. A vasúthálózatra fordított összegek esetén Spanyolország tűnik ki, mivel 5,1 milliárd euróval kevesebb ráfordítás mellett tudott építeni 373 km vasúti szakaszt. Gondolhatnánk, hogyha vonal bezárások vannak, akkor az megtakarítással is jár, ami logikus is lenne, azonban, ha megnézzük az 5. táblázatot, akkor jól látható például Ausztria és Magyarország esete, ahol is az osztrákok 389 km bezárt vasútvonal mellett 314 millió euróval költöttek többet 2021-ben, míg hazánkban a 134 km vasútra 374 millió eurót költöttünk.

A V4 országok esetében a lengyelek 1 082 km bezárása mellett csak 6 millió euróval költöttek kevesebbet 2021-ben, míg a csehek 112 km bezárása mellett 886 millió eurót költöttek, addig a Szlovákok 4 km-el több vasútra 53 millió euróval kevesebbet költöttek. Azokban az országokban, ahol a vonalbezárásokkal csökkentették a vasúti kiadásokat számomra azt mutatja, hogy megalapozottak voltak ezek a döntések, ugyanakkor országonként más vasúti fejlettségi szintekről beszélhetünk.

Egy viszonylag friss tanulmány (2023. június), amelyet a Greenpeace tett közzé honlapján, amelyet a T3³⁶ és a Wuppertal³⁷ intézet készített az EB megbízásából a Mobility4All kampány keretében, amely azt vizsgálta, hogy Közép- és Kelet-Európában hogyan fejlődött a közút és a vasúthálózatok, ehhez 30 országot vettek górcső alá (T3 & Wuppertal Institut, 2023). A közutak száma 60%-kal emelkedett 1995-2020 között, legjelentősebben Írországban, Romániában, és Lengyelországban volt, míg Litvániában és Lettországban volt a legkisebb a növekedés. A regionális vasútvonalakat tekintve 13 717 km került bezárásra 1995 és 2020 között, ami 6,5%-os csökkenést jelent, amiből 7 300 km újra nyitása reális lenne. A közúti és vasúti összráfordítás esetén 1995 és 2018 között az általam vizsgált országokban a közútra jelentősebb összegeket fordítottak, amíg hazánkban és Szlovákiában kétszer annyit költöttünk a közútra, mint vasútra, addig Ausztriában közel háromszor annyit költöttek a vasútra, mint a közútra. Románia tizenkétszer annyit költött az úthálózatára, mint a vasútra, Horvátország, Írország, Lengyelország hatszor annyit investált a közútra.

Ha figyelembe vesszük EU-27 kereskedelmi összetételét, akkor az összexport értéke 1 925.5 milliárd euro, míg az összimport értéke 1 727.4 milliárd euro. Szállítási módok³⁸ szerint a

³⁶ T3 Transportation Think Tank gGmbH

³⁷ Wuppertal Institut für Klima, Umwelt, Energie gGmbH

³⁸ 2020-as adatok alapján az (EC, 2022, old.: 28) riport alapján

megoszlás export és import oldalon a tengeri szállítás esetén közel 50%-os, addig a közúti és a légi szállítás több mint 20%-át, míg a vasúti szállítás közel 2%-át adja.

Az EU a közlekedési hálózatok szempontjából céljának tűzte ki, hogy létrehozza a TENT³⁹, amely politikája a 1315/2013/EU⁴⁰ rendeleten alapul. Aminek kulcs elemei közé tartozik, hogy nagyobb szerepet kapjanak az intermodális szállítási módok, magas szintű közlekedési infrastruktúra kialakítása az EU-ban, ehhez felhasználva az összes közlekedési módot. Ezek szerint 2030-ig meg kell, hogy valósuljon a nagyvárosok és csomópontok összekötöttsége, magas szintű infrastruktúrával, 2050-re a lehető legtöbb EU-s régió legyen összeköttetésben, 2040-ben pedig az eddig megvalósult fejlesztések legyenek felülvizsgálva.

2023 eddig nem a magyar vasút éve, abból a szempontból, hogy felújításra szorul a Budapest-Győr vonal, ami kulcsfontosságú mind a nemzetközi utas és forgalom szempontjából. A felújításhoz a Budapest-Belgrád vasútvonal építéséről kellett az anyagot átcsoportosítani (telex.hu, 2023). Olyan mértékű a korlátozás, hogy a teherforgalmat korlátozottan, addig az utas forgalmat pótlóbuszokkal oldják meg. Ennek a vonalnak továbbá azért van nagy jelentősége, mert itt van olyan szakasz, ahol 160 km/h-val tudnak közlekedni a vonatok, a hazai vonal jellemzően 120 km/h-ás a legnagyobb sebesség, ez jellemzően a főbb vonalakon van, a legtöbb mellék vonalon a pálya állapota nem teszi lehetővé még ezt a sebességet sem, mivel lassító jelzőkkel vannak telerakva ezek a szakaszok. A vasút jövőjét tekintve, ha szétnézünk környező országokban, akkor azt láthatjuk, hogy a vasúti pályát illetően a legtöbb esetben közlekednek nagysebességű vonatok, továbbá jelentős szakaszon lehet 160 km/h-val közlekedtetni a szerelvényeket, de célul tűzték ki, hogy 230 km/h-val közlekedhessenek a szerelvények. Emellé természetesen a gördülő állományt is fejleszteni kívánják az országok, amellyel javítják a szolgáltatás színvonalát is. Tehát ameddig a környező országokban megvan a motiváció és a forrás, hogy fejlesszék a szolgáltatásukat, az infrastruktúrájukat és a gördülőállományukat, addig hazánk próbálja életben tartani a vasutat és ezzel bent maradni a nemzetközi körforgásba. Tervben volt, hogy 115 új mozdonyt vásárol hazánk, amiből 15 darab használt mozdony bérlése lett. Ennek oka, hogy forráshiány miatt maradt el az új jármű beszerzés, ahogyan a MÁV fogalmazott a Magyar Vasút Online kérdésére (magyarvasut.hu, 2023).

³⁹ Trans-European Transport Network

⁴⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1315>

8. Kutatásom módszertana

Szakedolgozatomban igyekeztem bemutatni rengeteg tényezőből néhányat, amely a versenyképességben szerepet játszik hazánk esetében és az általam vizsgált országok mindegyikében egyaránt.

Szakedolgozatomhoz kapcsolódó hipotézisem, hogy Magyarország versenyképessége nem, vagy csak kis mértékben javult. Ehhez kapcsolódóan primer és szekunder kutatást végeztem, melyben több esetben is az adatokat 2010-től kezdtem el gyűjteni napjainkig.

8.1. Primer kutatásom

Primer kutatásom során igyekeztem úgy kiválasztani interjú alanyaimat, hogy legyen rálátásuk a gazdaság működésére, akár kutattak is valamilyen gazdasági területen vagy vezető pozíciót töltenek be és céget vezetnek. A kérdéseimet igyekeztem úgy összeállítani, hogy azok lefedjék a versenyképességet, mint vizsgált területet, valamint illeszkedjenek a szakedolgozatomhoz.

Interjú alanyaim:

- Fetter István - a CIB Bank kisvállalati szegmensmenedzsment vezetője
- Chikán Attila - Professzor Emeritus, DSc
- Varga Gábor – az eSense Nyrt. vezérigazgatója,
- Dr. Jakab Szabolcs - az eSense Nyrt. vezérigazgató helyettese,
- Bod Péter Ákos - Professzor Emeritus, Egyetemi tanár

Mély interjúk eredménye kérdésekkel és válaszokkal

1. Hogyan látja hazánk versenyképességi helyzetét jelenleg?

„Úgy gondolom, hogy a versenyképességünk az általam ismert mutatók alapján az utóbbi 10-20 évben inkább romlott a peer-grouphoz képest, tehát a Közép-Kelet európai országokhoz képest” (Fetter, 2023).

„most jobban aggódok, mint 3 évvel ezelőtt, mert akkor egy növekedési modell kezdett kifutni, ezt lehetett sejteni, hogy az FDI-ra épülő és a hazai munkaerő tartalékot megmozgató növekedési versenyképességi pálya itt Európa keleti periferiáján ad egyfajta lendületet Magyarországnak, de most a hajtóerők elfogyini látszanak” (Bod, 2023).

„akkor azt látjuk, hogy Magyarországnak a versenyképességi helyzete szinte folyamatosan romlik az elmúlt 2-3 évtizedben, 2001-ben még mi voltunk az élenjáró ország a volt

szocialista országok között és a nemzetközi rangsorban is a húszon valahányadik helyen voltunk azzal szemben, ugye most hát attól függ, hogy melyik rangsort nézünk.” (Chikán, 2023)

„Magyarország nemzetközileg nézve kevésbé áll jó helyen, mint regionális összehasonlításban, ahol viszonylag kedvező helyen állunk. Pozitívan nyomnak a latba az adóhelyzet, a gazdasági szabályozás, a magyar munkaerő szakképzettségi szintje, az alacsony bérek, általános infrastruktúra, de rontja a helyzetet a munkaerőpiac túlfeszítettsége, a bizonytalan és gyorsan változó jogszabályi környezet, amely kiszámíthatatlanná teszi a vállalkozások helyzetét.” (Varga, 2023)

„Nem látom jónak a helyzetet, alacsony hozzáadott értékű termékeket állítunk elő, már csak relatíve olcsón. Ebből a szempontból a legfontosabb az oktatás lenne, az pedig rettenetesen gyenge állapotban van” (Dr. Jakab, 2023).

A megkérdezettek elég sokrétűen értelmezték a jelenlegi helyzetünket. Ami a fentiek alapján az eltérő válaszok ellenére nagyon hasonlóak. Több évtizedre visszatekintve is jól látható, hogy honnan-hova jutottunk ezen a téren, ami nem mondható pozitívnak, ha figyelembe vesszük, hogy korábban mely országokat előztünk meg és most kik előznek meg minket, milyen területeken.

2. Tartósan a középmezőnyben van az utóbbi időben hazánk a versenyképességi listákon (pl: IMD). Mi a véleménye erről és Ön szerint mi a kulcsa, hogy javítsunk pozíciónkon?

„általánosságban a versenyképességnek a főbb összetevői, a kutatás, fejlesztés innováció, illetve az egészségügy, hogyha megnézzük, akkor ezek olyan területek, amik politikai ciklusokon átívelőek, a határt tudják kiváltani 4 éven belül, ezért úgy a teljesen politika semleges fogalmazva és Magyarországtól függetlenül, hogy a politikusok nem közvetlenül motiváltak abban, hogy az erőforrások nagy részét erre összpontosítsák”. (Fetter, 2023)

„azt kell mondani, hogy a versenyképességünk, az romlik. Ennek ugye nagyon sok összetevője van. Nyilván és hát ugye az egyik legfontosabb az lényegében az, hogy a gazdasági tevékenységünk úgy általában nézve nem termelékeny, nem hatékony, azt hiszem ez a legjobb kifejezés rá” (Chikán, 2023)

„amibe Magyarország kilencvenes években belépett, viszonylag korán adott egyfajta gyors előrelépést, például a működő tőke olyan területekre jött; Akkor lehetett látni, hogy tulajdonképpen élen vagyunk ebben. Ebben a regionális versenyben, most visszacsúszunk.” (Bod, 2023)

„Stabilizálni kell a társaságok működését befolyásoló szabályozói és adóügyi helyzetet, ezzel növelve a kiszámíthatóságot, a gazdasági tevékenység tervezhetőségét. Javítani kell a finanszírozási környezetet is.” (Varga, 2023)

„Ez a közepes fejlettség klasszikus csapdája. Kis ország lévén az egyetlen kitörés az innováció lenne, amihez pedig az oktatásba kellene beruházni minél hamarabb.” (Dr. Jakab, 2023)

Az jól kivehető az válaszokból, hogy a politikának, valamint az FDI-nak igen nagy szerepe van abban, hogyan alakulhatott ki a jelenlegi helyzet, valamint a gazdaságunkból mennyire hiányoznak azok a stabil tényezők, amelyekkel rendelkeznek azok az országok, akik előrébb vannak, mint mi.

3. A kiemelt beruházások között olyanokkal találkozhatunk, amelyek megtérülése megkérdőjelezhető. Mennyire tartja fontosnak, hogy egy beruházásnál látható legyen a megtérülés?

„Ugye meg kell különböztetni azt, hogy ezt egyén szintjén vizsgáljuk, vagy vállalat szintjén vizsgáljuk, vagy ország szintjén vizsgáljuk meg; Nagyon sok olyan gazdasági modell van, ahol jelentős támogatásokat kaphatnak a vállalkozások, akár az adott országtól, akár az európai uniótól, akár más szervezettől” (Fetter, 2023)

„ahogy mondják, a szakemberek ugye itt a szerződéses konstrukcióról van a probléma, hogy egyrészt ugye az a hitelfelvétel maga a hitelnek a visszafizetésével feltételei meg a keleti irányú elkötelezettség. Ugye az, amit itt problémát jelentenek.” (Chikán, 2023)

„Én ebben nagyon hangos kritikus vagyok, jó ideje, nem most, már korábban is, mert a részben történelmi tapasztalatok miatt, tehát ugye nekem azért megadatott, hogy már a hetvenes évektől lássak energia válságokat és lássam azt, hogy a gazdasági szerkezet közepesen fejlett országban nagyon érzékeny a nyersanyag és energiaköltségekre és ezek a költségek megnőnek akkor az egész struktúrának a profitabilitás visszaesik és akkor abba, abból közepesen beragadt bérek jönnek” (Bod, 2023)

„A megtérülést nem csak forintban lehet és szabad mérni, speciális esetekben lehet másfajta megtérülésről is beszélni, de alapvetően mindenképpen látni/ tudni kell, hogy miért történik a befektetés és hogy mikorra, és milyen formában térül meg”. (Varga, 2023)

„Kiemelten fontosnak gondolom.” (Dr. Jakab, 2023)

Az életkor különbségből fakadóan a válaszadók véleménye elég különböző és más gondolatok mentén látják ezt a kérdést. Ugyanakkor az látszik, hogy fontosak a kiemelt beruházások, de nem minden áron. Fontos, hogy ezeknél a beruházásoknál a kockázatokat minimalizálják és megfelelő helyről történjen a forrás bevonás.

4. Mi a véleménye a magyar gazdaság jelenlegi teljesítményéről és a romló adatokról?

„az európai huszonhét országában nézzük akkor ott viszont sajnos nem az első egyharmadában, hanem az utolsó harmadban, sajnos még azt is mondhatnánk az utolsó negyedben, foglalunk helyet” (Fetter, 2023)

„olyan piacon tevékenykedünk, főként vagy nagy túlságosan nagy részben, amelyek kevésbé fizetődik ki” (Chikán, 2023)

„a beszélgetés pillanatában én nagyon szkeptikus vagyok, mert most a növekedés az fenntartható ez a 2-3 %, de versenyképességi előrelépést nem, sőt gyors visszacsúszási veszélyt látok középtávon” (Bod, 2023)

„A rendkívül sérülékeny nemzetközi jogi és gazdasági helyzetben országunk nagyon gyengén muzsikál, most isszuk meg a levét a piaccal szembenő speciálisan magyar intézkedéseknek, amelyek mesterségesen próbálták meg a helyzetet normalizálni.” (Varga, 2023)

„Magas infláció, alacsony GDP növekedés, ez most egy rossz pálya, amiből szerintem 2024-ben is csak minimális növekedés várható.” (Dr. Jakab, 2023)

A hazai infláció alakulása egy nagyon aktuális téma, mert nagyon hirtelen nőtt rekordszintre, de annál lassabban javul ez a helyzet. Ezeken felül pedig az élet minden területére kihatással van

5. Mit gondol az euró bevezetéséről és annak hatásáról a Magyarország versenyképességét illetően?

„Igen egy lehetséges megoldás az euró bevezetése. Itt Magyarországon jelenleg erre nincs céldátum, tehát ennek a közeljövőben realitása nincs, de közép, illetve hosszútávon ennek a lehetősége fennállhat...” (Fetter, 2023)

„Versenyképesek lehetünk euróval is meg euró nélkül is. Tehát ez önmagában véve nem meghatározó. A jövő útja mindenképpen az euró bevezetése...” (Chikán, 2023)

„A spontán euroizáció normális dolgok tulajdonképpen. Egy olyan országban, amelynek ekkora a külső nyitottság és a nyitottság alapvetően az uniós, euró zónás tagországokkal áll szemben mind import, mind export oldalon lehetne.” (Bod, 2023)

„Nagyon fontos lenne, mivel a bevezetés feltételeinek teljesülése azt jelentené, hogy a legfontosabb makrogazdasági mutatóink stabilitást mutatnak, illetve megszűnne az árfolyamingadozásnak köszönhető kiszámíthatatlanság. Ez egy export-import függő országnak rendkívül jelentős előrelépés lenne.” (Varga, 2023)

„Legalább annyi érv szól mellette, mint ellene. Gondos előkészítést követően be kell vezetni, különben magát vezeti be.” (Dr. Jakab, 2023)

Rengeteg mellette és ellene szóló érv van, hogy jó lenne, avagy nem, de ez, mint a fentiekből látszik a versenyképességükre nem, vagy csak kis mértékben lenne hatással. Inkább a vállalkozói szektornak lenne segítség a deviza tranzakcióknál.

6. 10. Hogyan látja a magyar vállalkozások versenyképességét?

„a magyar állam nagyon erőteljesen elkötelezett abba az irányba, hogy támogassa a vállalatok hitelhez jutását.” (Fetter, 2023)

„a nagy vállalkozásoknál, vagy, hogy is mondjam a probléma az, hogy azok a jelentős mértékben előtérbe került vállalkozások vagy vállalkozók, akik az elmúlt időszakban legnagyobbakat lépték előre, ugye azok általában véve nem igazán versenypiacon működnek” (Chikán, 2023)

„Van a KKV erről azt mondtam, hogy ennek a termelékenység nagyon alacsony és nem látszik növekedni, tehát itt nem látszik növekedni.” (Bod, 2023)

„Lásd a korábbi pontokat...” (Varga, 2023).

„Méretgazdaságosság, innováció hiánya, finanszírozási nehézségek, nem stabil jogi környezet, különadók.” (Dr. Jakab, 2023)

A hazai vállalkozásoknak kulcskérdés, hogy tudnak-e forráshoz jutni és hogy ezt milyen feltételekkel tudják megtenni. Az utóbbi években rendre voltak erre kormányzati kezdeményezések, amelyek a vállalkozásokat célozták meg.

8.2. Szekunder kutatásom

Kutatásomhoz leginkább nemzetközi forrásokat használtam, mind a jelentések, mint a statisztikai adatok területén. Ennek oka, hogy az általam vizsgált kérdések és országok tekintetében rendelkeztek információval és adatokkal egyaránt. Nehézséget az okozott, hogy a statisztikai adatokat tekintve több esetben találkoztam olyannal, hogy csak 2020 vagy 2021-ig voltak meg az adatok. Azt gondolom, hogy ez a pandémia egyik hozadéka, amely során az adatgyűjtést és összeállítást sokkal fontosabb dolgok előzték meg.

Az általam felhasznált jelentések hasonló, de mégis más-más szempontok alapján hasonlították össze az országokat, ilyen és ehhez hasonló jelentések nem nagyon készülnek hazánkban, vagy ha igen, akkor az nagyon szűken értelmezi a feltárt különbségeket.

9. Összefoglalás

Azt gondolom, hogy bár a versenyképesség egy szűk része szerepel a dolgozatomban, a kutatásommal és az adatokkal igazolni tudtam a hipotézisemet.

Összességében azt lehet mondani, hogy az utóbbi években rendre a versenyképességi ranglistákon a középmezőnyben szerepel Magyarország, míg 2010-ben és előtte is előrébb voltunk a helyezéseket illetően.

Nagyon sok dolog változott 2010 óta, ahonnan a legtöbb kutatási adatom származik. Összességében azt lehet mondani, hogy az általam kutatott területeken volt növekedés és változás, de ezek inkább csak arra voltak elegendőek, hogy a 2010-es év szintjén maradjon hazánk. Rengeteg stratégia és megvalósítási terv van azt illetően, hogyan lehetne azokat a területeket javítani, fejleszteni, amelyek az állam fenntartása alá tartoznak, de ezek leginkább a források megfelelő felhasználása hiányában nem, vagy nem megfelelően valósulnak meg. Emiatt pedig nem tudunk megfelelően becsatlakozni Magyarország a versenyképességi körforgásba. Rengeteg olyan tényező van a gazdaságban, amely még az 1990-es évek előtti megszokásból fakad, amelytől nem tudunk megszabadulni más hasonló adottságokkal induló országokhoz képest.

Figyelembe véve a környező és a visegrádi országokat, ezek között sem teljesít jól országunk az utóbbi években. Ha a fenti eredményeket egészében nézzük, akkor igen is volt változás, amely leginkább javulást mutat. Amennyiben az eredmények részeit megvizsgáljuk, akkor már nem ennyire egyértelmű a helyzet, több területen is inkább rontottuk a helyezéseinket, mintsem javítottuk, így a környező országokhoz képest rosszabbul teljesítünk. Ezek leginkább a ráfordítás és megvalósítás területén tűnnek ki, mint például az infrastruktúrára költött összegek és a létrehozott utak és vasút hálózata.

Azt gondolom, hogy egy nagyon fegyelmezett gazdaságpolitikával lehetne komolyabb javulást elérni, amelyhez szükséges lenne, hogy több jelenleg az állam fenntartása alá tartozó területen jelenjen meg a verseny, amellyel arra sarkalják a szolgáltatókat, hogy minél magasabb színvonalú szolgáltatást nyújtsanak elérhető áron. Mert jelenleg inkább tűnik úgy, hogy hazánkban a verseny az csak egy szó, amelynek megvalósítása más értelemben zajlik, mint, ahogy azt a nálunk jobb eredménnyel büszkélkedő országokban alkalmazni szokták.

Az interjú alanyaim válaszaiból számomra az derült ki, hogy az utóbbi évek gazdasági történései nem hoztak stabil és kiszámítható gazdaságot és növekedést. Ez meglátszik a gazdasági teljesítményünkön és az ahhoz kapcsolódó szektorok teljesítményén is. Az nem

kérdés, hogy egy stabil gazdaságnak az ismérve, hogy kiszámítható azon szektorok számára, akik a termelésükkel hozzájárulnak az ország teljesítményéhez. Azt gondolom, hogy ameddig ez nem fog változni, addig a kiegyensúlyozottabb gazdaság csak remény marad.

Irodalomjegyzék

- Béresné dr. Mártha, B., & Dr. habil Darabos, É. (2017). *Versenyképesség régen és ma, avagy merre tovább Magyarország?* Debrecen. Letöltés dátuma: 2023. 03. 26., forrás:
https://wsuf.hu/media/attachments/acta_wekerleensis/2017_2/Beresne_Darabos_-_Versenykepesseg_regen_es_ma.pdf
- Botos, J. (1982). *Nemzetközi versenyképesség és árforradalom*. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Chikán, A. (2019). A magyar vállalkozások nemzetközi versenyképességének helyzete konferencia előadásainak szerkesztett változata. In L. Z. Becsey (Szerk.), *Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar* (old.: 35-46). Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar. Forrás:
https://ajk.kre.hu/images/doc5/dokumentumok/A_magyar_vallalkozasok_nemzetkozi_versenykepessegenek_helyzete_20190123.pdf
- Chikán, A. (2019). *Tanulmányok Bakacsi Gyula Tiszteletére, Primecz H. Csillag S., Toarniczky A., Kiss Cs.* Budapest: BCE Közgáz Campus Nyomdában. Forrás:
https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/4361/1/leadership_kult_szerv_kotet2019.pdf
- Chikán, A., Molnár, B., & Szabó, E. (2018). *Közgazdasági Szemle, LXV. évf., 2018. december*, (1205–1224. o). Letöltés dátuma: 2023. 03. 26., forrás:
<http://real.mtak.hu/88452/1/01%20Chik%C3%A1n%E2%80%93Moln%C3%A1r%E2%80%93Szab%C3%B3.pdf>
- Czakó, E., & Chikán, A. (2007). Gazdasági versenyképességünk Vállalati nézőpontból - 2004-2006. *Vezetéstudomány*.
- Csath, M. (2019). *A versenyképesség-mérés változásai és új irányai*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.
- Csath, M., Horváth, K., Káposzta, J., Nagy, B., Pongrácz, F., Szentes, T., . . . Vinogradov, S. (2021). *Versenyképességi Mozaik*. Akadémiai Kiadó.
- Dajkó, D. F. (2022). Győri Enikő: Súlyos versenyképességi válságban van az Európai Unió. *novekedes.hu*. Letöltés dátuma: 2023. 03. 26., forrás:
<https://novekedes.hu/hirek/gyori-eniko-sulyos-versenykepessegi-valsagban-van-az-europai-unio>
- Eperjesi, Z. (2012). Az Európai Unió versenyképessége a globális kihívások közepette. *Polgári Szemle*. Letöltés dátuma: 2023. 03. 26., forrás:
<https://polgariszemle.hu/archivum/114-2012-december-8-evfolyam-3-6-szam/szemelvenyek-az-allam-es-kozigazgatas-tudomanybol/498-az-europai-unio-versenykepessege-a-globalis-kihivasok-koezepette>
- Findrik, M., & Szilárd, I. (2000). *Nemzetközi versenyképesség - képességek versenye*. Budapest: Kossuth Kiadó.

- Halmi, P. (2020). *Európai gazdasági integráció*. Budapest: Dialóg Campus. Letöltés dátuma: 2023. 03. 26., forrás: https://antk.uni-nke.hu/document/akk-copy-uni-nke-hu/717_Europai_gazdasagi_integracio.pdf
- Hobot, P. (2022. 02 28). *A régióban csak Magyarországon romlott a versenyképesség az uniós csatlakozást követően*. Letöltés dátuma: 2023. 03 24, forrás: <https://g7.hu/kozelet/20220228/a-regioban-csak-magyarorszag-romlott-a-versenykepesseg-az-unios-csatlakozast-kovetoen/>
- Kovács, O. (2021. 07. 19.). *Visegrádi versenyképesség*. Forrás: <https://www.ludovika.hu/blogok/ludeconblog/2021/07/19/visegradi-versenykepesseg/>
- Krugman, P. (1994. May-Apr.). Competitiveness: A Dangerous Obsession. *Foreign Affairs*, old.: 28-44.
- Matolcsy, G. (2020). *A versenyképesség mint a fenntarthatóság meghatározó feltétele*. Letöltés dátuma: 2023. 03 24, forrás: https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/8347/1/matolcsy-20-ksz-2-m-1pdf_20210106100902_44.pdf
- MNB. (2023). *Versenyképességi Tükör 2023*. Budapest: Magyar Nemzeti Bank. Forrás: <https://www.mnb.hu/letoltes/versenykepessegi-tukor-2023-final.pdf>
- Nagy, G. S., & Kutasi, G. (2020). *GAZDASÁGDIPLOMACIA – ELMÉLET ÉS GYAKORLAT FELKÉSZÜLŐ DIPLOMATÁKNAK*. Akadémiai Kiadó Zrt. Letöltés dátuma: 2023. 08 13, forrás: https://mersz.hu/dokumentum/m725gegyfd__2
- OECD. (1996). *Measuring What People Know: Human Capital Accounting for the Knowledge Economy*. Párizs: OECD.
- Porter, M. E. (1990). *Competitive Advantage of Nations*. New York: The Free Press.
- Primecz, H., Csillag, S., & Kiss, C. (2019). *LEADERSHIP, KULTÚRA, SZERVEZETEK - TANULMÁNYOK BAKACSI GYULA TISZTELETÉRE*. Forrás: https://www.researchgate.net/profile/Csaba-Kiss-2/publication/337607959_Leadership_kultura_szervezetek/links/5de01d1292851c836451c61a/Leadership-kultura-szervezetek.pdf#page=21
- Prof. Dr. Csath, M., Dr. Taksás, B., Nagy, B., Dr. Vinogradov, S., Pálfi, N., & Fási, C. (2019). *A versenyképesség-mérés változásai és új irányai* (2019. kiad.). (M. Csath, Szerk.) Budapest: Dialóg Campus Kiadó. Letöltés dátuma: 2023. 03 24, forrás: http://real.mtak.hu/158468/1/web_PDF_Versenykepesseg_meres.pdf
- Szentes, T. (2005). *Világgazdaságtan I. - Elméleti és módszertani alapok*. AULA KIADÓ KFT.
- Szentes, T. (2006). *Fejlődés – Versenyképesség – Globalizáció II*. Budapest: Akadémia Kiadó.
- Szentes, T. (2011). *Fejlődés gazdaságtana*. Budapest: Akadémia Kiadó.

- Vida, G. (2022). *A regionális megvalósult versenyképesség néhány szempontjának területi jellemzői Magyarországon 2010*. KSH. Letöltés dátuma: 2023. 06. 15., forrás: https://www.ksh.hu/statszemle_archive/terstat/2022/2022_05/ts620503.pdf
- Vinogradov, S. (2019). *A versenyképesség puha tényezői számbavételének módszertani kérdései*. Budapest: Dialógus Campus Kiadó.
- WEF. (2019). *The Global Competitiveness Report 2019*. Cologny/Geneva: WEF. Letöltés dátuma: 2023. 03 24, forrás: https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
- WEF. (dátum nélk.). *The GlobalCompetitiveness Report 2019*. Letöltés dátuma: 2023. 03 24, forrás: https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

Diagramjegyzék

1. diagram GDP átlagos növekedés (%) 2010-2022 14
2. diagram GDP éves változás (%) 2022 viszonyítva 2010-hez 16
3. diagram átlag HICP alakulása 2011-2022 között 20

Táblázatjegyzék

1. táblázat GDP évenkénti növekedése (%) 2010-2022 15
2. táblázat GDP növekedés évenként 2010-2022 (10 milliárd USD) 17
3. táblázat Termelékenység alakulása 2010-2022 19
4. táblázat DESI 2022 ranglista országok pontszáma 22
5. táblázat várható iskolai évek (EYS) 2010-ben és 2020-ban 24
6. táblázat társadalmi tőke elemei, rangsorok (2022) 25
7. táblázat WTR helyezések 2010-2023 28
8. táblázat oktatásra fordított kormányzati kiadások 2010-2020 (GDP %-a) 30
9. táblázat kormányzati K+F ráfordítás 2010-2020 (GDP %-ban) 31
10. táblázat országok úthálózatának hossza és ráfordítás 2010-2021 35
11. táblázat országok vasúthálózata és ráfordítás 2010 és 2018 36

Mellékletek

Interjúkérdéseim

1. Hogyan látja hazánk versenyképességi helyzetét jelenleg?
2. Tartósan a középmezőnyben van az utóbbi időben hazánk a versenyképességi listákon (pl: IMD). Mi a véleménye erről és Ön szerint mi a kulcsa, hogy javítsunk pozíciónkon?
3. A kiemelt beruházások között olyanokkal találkozhatunk, amelyek megtérülése megkérdőjelezhető. Mennyire tartja fontosnak, hogy egy beruházásnál látható legyen a megtérülés?
4. Mi a véleménye a magyar gazdaság jelenlegi teljesítményről és a romló adatokat?
5. Mit gondol az euró bevezetéséről és annak hatásáról a Magyarország versenyképességét illetően?
6. Hogyan látja a magyar vállalkozások versenyképességét?

Interjú alanyok és válaszaik

Fetter István

Hogyan látja hazánk versenyképességi helyzetét jelenleg?

Úgy gondolom, hogy a versenyképességünk az általam ismert mutatók alapján az utóbbi 10-20 évben inkább romlott a peer-grouphoz képest, tehát a Közép-Kelet európai országokhoz képest. Hasonlóképpen, hogyha megnézzük a gazdasági fejlettségünket, akkor azt láthatjuk, hogy az Európai Unió gazdagabb országaihoz képest nagyobb mértékben, nagyobb dinamikával nőtt a GDP-nk, viszont a saját magunk közvetlen versenytársainkhoz képest, tehát a saját peer-groupunkhoz képest viszont kisebb mértékben és emiatt fordulhatott az elő, hogy például Románia GDP-e nem rég meghaladta Magyarorszáét, ami, nagyon meglepő illetve néhány olyan ország, mint például Csehország, Szlovákia vagy akár a balti államok már, már-már igencsak erőteljesen lehagytak minket.

Tartósan a középmezőnyben van az utóbbi időben hazánk a versenyképességi listákon (pl: IMD). Mi a véleménye erről és Ön szerint mi a kulcsa, hogy javítsunk pozíciónkon?

Ugye általánosban a versenyképességnek a főbb összetevői, a kutatás, fejlesztés innováció, illetve az egészségügy, hogyha megnézzük, akkor ezek olyan területek, amik politikai

ciklusokon átívelőek, a határt tudják kiváltani 4 éven belül, ezért úgy a teljesen politika semlegesen fogalmazva és Magyarországtól függetlenül, hogy a politikusok nem közvetlenül motiváltak abban, hogy a, hogy az erőforrások nagy részét erre összpontosítsák, hiszen alapvetően egy politikus az a szavazat maximalizáló és annak érdekében, hogy megnyerje a választásokat négyévente, de mivel ugye nem is csak egy választás van, hanem van önkormányzati van európai uniós, van országgyűlési, tehát, hogy nem is csak egyszer, hanem számos alkalommal az adott választásra kell összpontosítania és az adott választás érdekében költi el a rendelkezésre álló erőforrásokat és mivel közvetlenül nem tud ezekkel az előbb említett témákkal érdemben szavazatot nyerni és ezért ezt nem teszi meg, illetve adott esetben még ellenérdekelt is benne, hiszen amit most költ el, annak a haszonélvezője már lehet, hogy egy másik politikai ciklus lenne.

A kiemelt beruházások között olyanokkal találkozhatunk, amelyek megtérülése megkérdőjelezhető. Mennyire tartja fontosnak, hogy egy beruházásnál látható legyen a megtérülés?

Hogyan látod ezeket mennyire fontos? Adott esetben egy nemzetgazdaság tekintetében egy beruházásnál az, hogy lássuk, hogy mikor és hogy fog megtérülni.

Ugye meg kell különböztetni azt, hogy ezt egyén szintjén vizsgáljuk, vagy vállalat szintjén vizsgáljuk, vagy ország szintjén vizsgáljuk meg. Ez for profit vagy non profit, tehát itt nagyon eltérő szempontok vannak. Nagyon sok olyan gazdasági modell van, ahol jelentős támogatásokat kaphatnak a vállalkozások, akár az adott országtól, akár az európai uniótól, akár más szervezettől. Itt azt tapasztalhatjuk Európában, hogy hogy jellemzően nagyon magas az újraelosztás mértéke, tehát Magyarországon is 50 %, vagy azt meghaladó mértékű az újraelosztása, ami azt jelenti, hogy összességében jelentős mértékű a beszedett adó, járulék, illeték és egyéb más terhek és akkor jelentős mértékűek a támogatások szociális transzferek, tehát jelentős az állam szerepe. De még sokkal jelentősebb a skandináv országokban és számos nyugat európai országban. És ennél sokkal kevésbé jelentős, például az Amerikai Egyesült Államokban, itt azt mondani, hogy valamelyik jobb, mint a másik egyszerűen csak meg kell jegyezni tényként, hogy olyan eltérő működési modellek vannak. Vannak nagyon sikeres országok, nagyon magas állami újraelosztással, mint például Svédország, Norvégia és vannak nagyon sikeres országok nagyon alacsony állami újraelosztással, mint például az Amerikai Egyesült állam. Persze a sikerességet is sokféleképpen lehetne érni, mert bár mindkét országban rendkívül magas az egy főre jutó GDP, de azért a társadalmi egyenlőtlenségek nagyobbak például az egyesült államokban.

Szigorúan véve csak gazdaságilag megközelítve sokak véleménye szerint az a helyes, hogyha minél kisebb mértékben nyúlunk bele a gazdaságpolitikába, meg a piacgazdaságba különböző eltérítésekkel, mert ott piactorzító és most egy picit leegyszerűsítve, de az erősebb a jobbtól veszünk el és a gyengébbnek adjuk oda. Viszont azért a dolgok természetes menete az, hogy valamilyen úton az erősebb megtalálja a módját annak, hogy a gyengének szánt pénzt valamilyen bonyolult megoldással, de mégiscsak visszakapja és akkor így tulajdonképpen egy nagyon bonyolult rendszerrel rengeteg adminisztrációval, rengeteg bürokráciával, de végeredményben azért csak vissza vándorol oda a pénz, ahonnan elvettük, csak még így sem lesz annyira optimális tehát az Elon Musk az, aki nagyon szélsőségesen azt képviseli, hogy nincs szükség támogatásokra, és elég minimális adózásra van szükség. Természetesen megértem és elfogadom azt is, hogy valaki a magasabb adóztatás és mellette a nagyobb szociálisháló, illetve a lokális gazdaság védelmének a híve. Értem, hogy miért gondolja azt helyesnek, hogy vámokat kell kivetni, illetve meg kell akadályozni más, akár nemzetközi globális cégek terjeszkedését a helyi cégek kárára, terhére. Szigorúan véve közgazdaságtani tehát valójában az a helyes, hogyha azok a társaságok termelnek és ott keletkezik meg az adott jószág, amelyeknek komparatív előnyünk van, tehát, amelyek fajlagosan és arányaiban ugyanazt a minőséget jobb áron le tudja termelni. Igen sok szempontból ennek kárvallottja lehet egy adott ország, de akármennyire védekezik egy adott kisebb ország ez ellen végeredményben. Nem biztos, hogy védővámokkal, adórendszerrel és más beavatkozással el tudja azt érni, hogy egy nagy, hozzáadott értékű orszaggá váljon, hanem sokszor a legnagyobb jó szándéknak és akaratnak a vége adott esetben az lesz, hogy alacsony hozzáadott értékű, munka intenzív, ám de inkább nem szellemi munka, intenzív összeszerelő és inkább kisebb hozzáadott értékű, munkát fog ellátni egy ország. Ugye a magas hozzáadott értékű, szigorúan közgazdaságilag nézve, tehát nem lebecsülve semmilyen munkát magasabb hozzáadott érték, az inkább a fejlesztés, a kutatás, az innováció, a know-how a különböző szabadalmak a létrehozása, illetve még kiegészítendő tehát a pénzügy számvitel logisztika, marketing és ehhez hasonló tevékenység effektív sajnos a mai világban, és ugye általában gazdaságilag a konkrét fizikai összeszerelés fizikai legyártása az ugye alatt sem hozzáadott értékű munkának minősül.

Hogy látod, a magyar gazdaságnak mennyire van szüksége a külső forrásokra, illetve enélkül valahova a mostani szintre jutottunk volna?

Olyan összetett kérdés, mert ugye a világban nagyságrendileg kétszázharminc kétszázötven országban attól függ, hogy éppen mit veszünk alapul, és Magyarország egyértelműen az első

egyharmadban helyezkedik el, sőt még akár annál is jelentősen jobb helyen. Tehát a világban egy kifejezetten gazdag, jó adottságokkal rendelkező jó körülmények között lévő országról beszélhetünk. Nyilván a legtöbb ember inkább a még jobbhoz szeret viszonyítani és az európai huszonhét országában nézzük akkor ott viszont sajnos nem az első egyharmadában, hanem az utolsó harmadban, sajnos még azt is mondhatnánk az utolsó negyedben foglalunk helyet. Tehát és hogyha azokhoz az ígérethez képest nézzük, amit a rendszerváltáskor hallhattunk, hogy Ausztriához és más hasonló országokhoz zárkozzunk föl, akkor azt láthatjuk, hogy ma például Ausztria kifejezetten az Európai Unión belül is a legfejlettebb országok közé kerül, és Magyarország pedig nem. Tehát én azt gondolom, hogy érdemben nem tudtuk csökkenteni hozzájárulást Ausztriával szemben, vagy legalábbis nem olyan mértékben, mint ahogy rendszerváltáskor ezt többen felelősségteljesen ígérték, én azt gondolom, hogy egy ennyire kis országban, ahol ennyire nyitott a gazdaság, alapvetően egy exportorientált ország vagyunk, ahol számos évben a teljes export volumene meghaladja a teljes GDP volumenét. Ugye ez csak úgy fordulhat elő matematikailag, hogy egy jelentős része az exportnak az reexport, tehát egy jelentős importot követően valamilyen fajta hozzáadott értékkel történik az export, ugye. Tehát nekünk mindenképpen nagyon szükségünk van arra, hogy ezt a nyitott gazdaságot megőrizzük, hogy az Európai Unióval és az Európai Unió kívüli országokkal egyaránt élénk külkereskedelmi kapcsolatunk legyen. Tehát az egy nagyon jó irány, hogy aktívan menedzseljük mind az európai uniós, mind az Európai Unió kívüli export-import tevékenységet, az is egy nagyon jó irány, hogy jelentős hangsúlyt fektetünk az FDI-ra. A jó irány, hogy kifejezetten nyitunk Kína és más Ázsiai országok irányába ez mind helyes. Nyilván ahogy azt mindenki tudja, amennyiben lehetőség lenne rá, akkor jobb lenne inkább a kutatóközpontok és inkább az edukáció, oktatás, nagyobb tevékenységeket az országba gyűjteni, mint az olyan ismert példa, az akkumulátor gyár, de nem erre akarom kihegyezni. De inkább jobb lenne olyan tevékenységet bevonítani, de ezt azért nem tudjuk mindig, mi magunk tökéletesen irányítani. Itt azért abban bízunk, hogy akár egy akkumulátor vagy több akkumulátor gyárat követően, majd nagyobb hozzáadott értékű tevékenységek is hazánkba jönnek, mint ahogy mondjuk az autóipari cégeknél is azt láthatjuk, hogy bár elsősorban az összeszerelő gyártói tevékenységek vannak itt, de azért már egyéb más tevékenységeknek is otthont adhatunk. Tehát érdemes ezeken az irányokon tovább haladva még több befektetőt idevonzani, de ezek mindenképp nagyon kellenek, nagyon szükségesek hosszútávon az lenne a cél, hogy ne az olcsó munkaerővel és a munkaerőn lévő, viszonylag olcsóbb és a multinacionális cégek számára biztosított olcsóbb terhekkal, adózással, esetleg bizonyos időszakra ingyenes ingatlannal és támogatásokkal

tudjuk ezt elérni. Hanem inkább a versenyképességünkkel, a kvalifikált munkaerővel. Nyilván ez egy hosszú út, de ez lenne a cél

Azt ugye érezhető is, hogy azért az infláció az rendesen elszabadult. EU-s szinten is gyakorlatilag kimagasló. az, hogy látja, ez a versenyképességet mennyire vagy hogyan befolyásolja, vagy befolyásolta?

Igen tehát, hogy az idei évben várhatóan 17,8 % lesz az infláció, a tavalyi évben 14,5% volt. Ezt nagyon sok ember nem így érzi, mert alapvetően az alapvető élelmiszerek és olyan termékek, áruk, szolgáltatások ára nőtt meg még jobban, amit az átlagos fogyasztó vagy akár a szegényebbek jobban éreznek. Tehát sok ember még ennél a magas infláció és negatívabban érez. Azt láthatjuk, hogy a, hogy az idei évben a reálbérek sem nőttek, sőt ugye reálbér visszaesésről beszélhetünk, illetve, hogy ez évben az előzetes várakozások szerint, hát legoptimistább is egy stagnálás lesz, de valójában többen egy - 0,5%-os GDP egy csökkenést várnak itt Magyarországon. Ez, azért egy nagy visszaesés és hát mindenki abban bízunk, hogy jövőre már egy jelentős 3%-ot meghaladó gazdasági növekedés lesz és sokkal kisebb infláció, ami akár a 8 % alatt is lehet, vagy hát azt várjuk, azt reméljük, hogy az idei végére is már lemegy ez nem csak 10 % alá, de reményeink szerint még akár jobban. Ez egyértelműen negatív hatással van a versenyképességre, hiszen a versenyképességnek alapfeltétele az, hogy kiszámítható legyen a gazdaság, beleértve tehát a stabil árfolyamot, a stabil árszintet és egy kiszámíthatóan magas gazdasági növekedést, egy kiszámítható jogrendszerrel, kiszámítható adózással. Itt Magyarországon sok szempontból az adórendszer a befektetők számára vonzó. Gondoljunk itt ugye az egykulcsos alacsony személyi jövedelemadóra, alacsony társasági adóra, alacsony kamat adóra és ugye általánosságban is tehát a munka és munkajellegű adó az sokkal vonzóbb és kedvezőbb, mint a fogyasztási típusú, tehát a ÁFA az kifejezetten magas, európai uniós szinten is a legmagasabb. De a munkát terhelő adók meg alacsonyak, tehát ez egy olyan tudatos intézkedés sorozat eredménye, ami kifejezetten a befektetéseket szeretné ösztönözni, legyen az hazai vagy nemzetközi és kifejezetten a foglalkoztatottságot akarja bővíteni, tehát ezek az intézkedések én módon pozitívan hatnak a versenyképességre.

Hogyan látod a jelenlegi munkaerőpiacot? Nyilván itt a covid azért sok mindent felülírt tekintve azt, hogy mondjuk megjelent ugye a home office, mint lehetséges munkavégzési hely, valamint szakmákból transzformálódtak át. Vagyis hát adott szakmában lévő dolgozók képezték át magukat egészen más korábbiakhoz képest, teljesen különböző szakmává.

Igen, a legfontosabb alap összefüggések, hogy Magyarországon egy csökken a népesség. Ez egyébként egy általánosan megfigyelhető trend az európai unióba és más Európai Unión kívüli fejlett országban is. A második, hogy egy előregedő társadalomról beszéltünk, ez hasonlóképpen egy általános jelenség nagyon sok fejlett országban. A harmadik, ami nem feltétlen minden országban jellemző, de poszt kommunista vagy a korábbi keleti blokkhoz tartozó országban egy kicsit jobban, hogy az inaktívok száma magas, aminek részben az az oka, hogy rendszerváltást követően nagyon sokan éltek azzal a lehetőséggel, hogy leszázalékoltassák magukat, illetve nagyon sokan egyszerűen csak nem kívánnak dolgozni és ezért nem jelennek meg a statisztikának a foglalkoztatott, illetve a munkanélküli oldalán, hanem az inaktívok között szerepelnek és emellett viszont azt láthatjuk, hogy akik aktívak, azok között viszont nagyon alacsony a munkanélküliek száma. Tehát, amit tenni lehetne az az, hogy valahogy az inaktívok számát csökkentjük és próbáljuk őket visszaterelni a munkaerőpiacra. Ezt elképesztően nehéz megtenni, tehát, aki már egyszer inaktívvá vált és így döntött és nem képzi magát és kiesett a munka világából, azt elképesztően nehéz visszaterelni. Kormány sokat tett annak érdekében, hogy ezt megtegye, ugye a közmunka programmal. Azért azt látni kell, hogy ez egy alacsony, hozzáadott értékű és számos problémát azért nem megoldó dolog. Ez egy nagyon nehéz helyzet. Egy másik probléma, hogy nincs erre pontos szám, de több százezer van, aki milliós nagyságrendet mond a pontos számot nem tudjuk munkavállaló hagyta el az országot, reményeink szerint csak átmenetileg, de a rendelkezésre információk alapján azért többük az, ha nem is végleg, de hosszabb időre. És ugye ezek a dolgozók nem mind, de egy jelentős részük vagy magasan képzett és ezáltal külföldön végez magas hozzáadott értékű munkát, vagy ha nem is magasan képzett, de kifejezetten dolgozni vágyó szorgalmas ember, tehát mindenképpen rájuk szükség lenne Magyarországon. Hiszen azt látjuk, hogy mivel magas az inaktívok száma, ezért az aktív munkaerőpiacon viszont kifejezetten alacsony a munkanélküliek száma, tehát bizonyos pozíciókba ugye a jól ismert tanárok, orvosok és más hasonló pozícióban, de rajtuk kívül is munkaerőhiány van, ezért sokszor azt látjuk, hogy még amikor egy jelentős beruházások jönnek Magyarországra, akkor is előfordulhat, hogy nem találunk gyorsan megfelelő szakképzett embert, és ugye már felmerülhet annak a kérdése is, mint lehetőség, hogy akár külföldről hozzunk az adott munkához értő valamilyen szinten szakképzett munkaerőt. Ez egyébként egy általános kérdés minden országban, hogy az egy fogyó népességet hogyan pótolják, a legtöbb ország valamilyen módon valamilyen szabályrendszerrel más országokból, ahol ez a probléma nincs, vagy máshogy jelentkezik vonz be munkaerőt. És nyilván egy hosszútávú megoldás lehet ugye, amiért a kormány mindent megtesz és részt

sikereket el is ért, hogy az adott országban ugye a születések számát növelje. Itt voltak érdemi jelentős változások, pozitív változások, de sajnos még mindig azt láthatjuk, hogy a magyar lakosság csökken és tehát a tényszerűen megnézzük, hányan éltünk Magyarországon. 5 éve, 10 éve, 20 éve sajnos egy jelentős csökkenést.

Mit gondol az euró bevezetéséről és annak hatásáról a Magyarország versenyképességét illetően?

Igen egy lehetséges megoldás az euró bevezetése. Itt Magyarországon jelenleg erre nincs céldátum, tehát ennek a közeljövőben realitása nincs, de közép, illetve hosszútávon ennek a lehetősége fennállhat, még akkor is, ha jelenleg nem kimondott deklarált dátummal megerősített cél mindez és számos ország döntött úgy, hogy bevezeti az eurót a hozzánk hasonló fejlettségű országok közül, sőt nálunk fejlettebb országok is tehát, Horvátország, Görögország többek között, de euróval fizető nyilván Szlovákiában is például. Ezek nem minden esetben bizonyultak egyértelműen jó döntésnek, tehát a bevezetést követően Görögországban is jelentős problémák voltak. Illetve hogyha időben visszamegyünk egy sokkal korábbi időpontra, amikor Spanyolország vezette be az eurót, akkor ők is jelentősen panaszkodtak mindenről. Tehát az adott országokban élők lokális percepciója meg megélése az euró bevezetéséről sok esetben negatív volt. Éppen ezért tehát nem mondhatjuk azt, hogy ha Magyarországon bevezetnénk az eurót, akkor az egyértelműen jó döntést tenne vagy egyértelműen jó döntést lenne a lakosság számára. Viszont azt mondhatjuk, hogy egy nagyon jelentős bizonytalansági tényezőt tudnánk kiküszöbölni, és sokkal inkább vonzó lenne mindez a külföldi befektetők számára. Az más kérdés, hogy Magyarországnak mindenekelőtt a magyarok számára kell vonzóak lenni, és a magyar emberek érdekét kell nézni. Tehát nem, nem azért kell bevezetni az eurót, hogy külföld számára azok legyünk, hanem azt kell mérlegelni, hogy nekünk, magyaroknak az jó lenne-e vagy sem. Az az árstabilitás tekintetében pedig alapvetően tehát, hogy a magyar nemzeti banknak inflációs árstabilitási célja van, illetve feladata, hogy a magyar gazdaság bővüléséhez a GDP növekedéshez hozzájáruljon, de nincs árfolyam célja. Tehát nem mondhatjuk azt, hogy Magyarországnak egy bizonyos konkrét árfolyam célja lenne többen a költségvetésből próbálnak kiolvasni, olyan árfolyamot, amiből meg tudják becsülni, hogy valószínűleg a költségvetést készítő végeredményben azt jóváhagyó országgyűlés, mivel kalkulálhatott. Ennek alapján van, aki úgy gondolja, hogy az országgyűlés az egy négyszáz forintnál gyengébb forinttal kalkulált, ami bizonyos szempontból pozitív lenne a költségvetési egyensúly szempontjából. Még míg mások azt gondolják, hogy azért reálisan inkább arra

kellene törekedni, hogy egy ilyen háromszáznyolcvan, háromszázkilencvenöt forint közötti, tehát mindenképp négyszáz forint alatti árfolyam legyen. Vélelmezhető egyébként ez a sáv lehet az, ami hosszútávon természetesen nem beszélhetünk, de ami rövid távon fenntartható, nagyon nagy mértékben befolyásolja mindezt a nemzetközi helyzet. Tehát a Orosz-Ukrán háború, az Izraeli konfliktus, de akár csak az amerikai és az európai alap kamatoknak az alakulása. Illetve nagyban befolyásolják magyar makroadatok alakulása is. Tehát az, hogy hogy elkezdtek csökkenni a kamatok, tehát mind a jegybanki folyosó korábban egy 18 % volt a teteje, az most már gyakorlatilag megszűnt és most már összeért ugye az alapkamattal, illetve, hogy az alapkamat is folyamatosan csökken a jövőben. Elvileg a forintot gyengítheti, úgy önmagában nézve pont az, hogy azért az utóbbi hónapokban úgy tűnhet, mint, hogyha az államháztartás és a költségvetési hiány az nem nőne, vagy adott esetben utóbbi néhány hónapban talán még javult is a helyzet, ez pedig kvázi erősítheti az árfolyamot. Azért a gázárak is Magyarország szempontjából nagyon pozitívan alakultak világgpiaci szinten. És nyilván az egyik, hanem a legfontosabb kérdés pedig, hogy az európai uniós támogatások megérkeznek-e, vagy nem, ha megérkeznek és idővel lehívásra kerülnek, akkor én nagyon jelentős mértékű euró érkezik az országba, és ugye azt le kell váltani forintra, az az nagyon nagy mértékben segíthet a forint árfolyamán is erősödhet a forint.

Hogyan látja a magyar vállalkozások versenyképességét?

Magyarországon még mindig azt látjuk, hogy egyre dinamikusabban nő a lakosság és a vállalkozások eladósodottsága, de még mindig nem érte el az amerikai vagy nyugat európai átlagot. Tehát még mindig úgy gondoljuk, hogy van tér és lehetőség arra, hogy mind a lakosság, mind a vállalat nyilván tudatosan és megfontoltan, de további külső finanszírozást vegyen igénybe. Ugyanakkor a tendencia az az, hogy tehát egyre bővül a külső finanszírozási igénybevétele mindezt nagyon erősen támogatta a magyar nemzeti bank, az NHP-val, és emellett nagyon erősen támogatta és támogatja a magyar állam akár az Exim Bank, akár az MFB programjaival, és amit meg a leginkább kiemelnék és a legfontosabb jelenleg a korábban is működött ez a program, hogy a KAVOSZ Széchenyi kártya program, ahol ugye stabilan fixen forintban denominálva 5 % mellett vehetnek igénybe hitelt és lízinget is vállalatok. Tehát mindezzel azt akarom mondani, hogy a magyar állam nagyon erőteljesen elkötelezett abba az irányba, hogy támogassa a vállalatok hitelhez jutását. De egyébként a lakosság hitelhez jutását is, hiszen nagyon meghatározó az állami támogatások szerepe, a családalapításba, gyermekvállalásban, akár a Babaváró, akár a CSOK, akár egyéb kiegészítő programok kapcsán. És ezek mind nagyon nagy felhajtó erőként szolgálnak a

finanszírozásba, ha ezek nem lennének, akkor csak piaci alapon jelentősen kevesebb hitelt jutna el a fogyasztókhoz és a vállalatokhoz. Úgyhogy még emellett, amit ki kell emelni, az pedig az állami garancia intézetek szerepe, értve a biztosítás, kezesség, készfizető kezesség és garancia szerepét legfontosabb szereplő a Hitel Garantiqa, de mellette még meg kell említeni az AVGHA-t, EXIM-et, MFB-t vagy például akár a Start Tőkegarancia.

Chikán Attila

Hogyan látja most jelenleg hazánk versenyképességi helyzetét?

Versenyképességnek az a sajátossága van, hogy szemben a szokásos gazdasági mutatók többségével nem annyira időben vertikálisan, hanem horizontálisan nézi az egyes országok teljesítményét, tehát nem azzal hasonlítja össze a mai teljesítményt, ami tegnap volt, vagy amire jövőre számítunk, hanem hogy az összehasonlítható országokban mi a helyzet valójában. És hát, ha így nézzük ugye, akkor azt látjuk, hogy Magyarországnak a versenyképességi helyzete az hát szinte folyamatosan romlik az elmúlt 2-3 évtizedben, hát 2001-ben még mi voltunk az élenjáró ország a volt szocialista országok között és a nemzetközi rangsorban is a húszon valahányadik helyen voltunk azzal szemben, ugye most hát attól függ, hogy melyik rangsort nézünk, de leginkább csak Bulgária és Románia, vagy már Románia felől van mögöttünk, és ugyanakkor hát a 45-50 közötti helyezéseket érünk el nemzetközi rangsorban. Tehát azt kell mondani, hogy hogy a versenyképességünk, az az romlik. Ennek ugye nagyon sok összetevője van. Nyilván és hát ugye az egyik legfontosabb az lényegében az, hogy hogy a gazdasági tevékenységünk úgy általában nézve nem termelékeny, nem hatékony, azt hiszem ez a legjobb kifejezés rá. Ugye az a termelékenységben az európai rangsor vége felé haladunk és hát a magyar iparnak a termelékenysége az az Európai Unió átlagához képest nagyjából, olyan 70%-os, tehát lényegében, hogy ez a most a munkatermelékenység, amiről beszélek. Ugye ez azt jelenti, hogy amikor a magyar bemegy reggel dolgozni és délután hazamegy, akkor 30 % kevesebb új értéket termelt, mint mondjuk a holland munkavállaló, amihez nyilván hozzá kell tenni, hogy ez nem azért van, mert a magyar munkavállalók azok rosszabbak, mint a hollandok, bár erről is lehetne beszélni, hanem azért, mert a gazdaságunk egész szerkezete olyan, hogy nem versenyképes javakat termelünk, nem versenyképes módon. Ugye ennek a legjobb indikátora az, hogy a magyar iparnak a struktúrájában az európaihoz képest lényegesen nagyobb súllyal szerepelnek az ellátási láncnak a vége felé lévő tevékenységek, ahol az egyes tevékenységének a hozzáadott értéke kisebb, mint a lánc tetején lévő feldolgozóipari

közvetlen fogyasztói igények kielégítésére alkalmas termékek. Tehát magyarul olyan piacon tevékenykedünk, főként vagy nagy túlságosan nagy részben, amelyek kevésbé fizetődik ki, ahol a munka, a munkateljesítmény maga nem is tud olyan mértékben érvényesülni, tehát itt alapjában véve egy szerkezeti problémáról van szó. A versenyképességi problémának a háttere mögött. Vagy háttérben, amit csak nagyon gondos gazdaságpolitikával és hosszú idő alatt lehet javítani.

A kiemelt beruházások között olyanokkal találkozhatunk, amelyek megtérülése megkérdőjelezhető. Mennyire tartja fontosnak, hogy egy beruházásnál látható legyen a megtérülés?

Hát most ugye, amiket ezzel kapcsolatban kiemelten, szoktak emlegetni, ugye azok az egyik az atomerőmű, a másik a belgrádi vasútvonal, a 3. a fiumei kikötő, számos ilyen vasúti, tehát infrastrukturális beruházás. Na most ugye ezeket egyenként kell sorra venni, de én azt gondolom, hogy az atomerőmű atomenergiának a békés felhasználása az egy nagyon fontos jövőben is érvényesülő feladat. És ezért ugye azt én nem tudom megítélni szakértelem hiányában, hogy most pontosan azt kellett csinálni, vagy nem azt, ami a tervekben van, mert ezt nem tudom megítélni. Itt ahogy mondják, a szakemberek ugye itt a szerződéses konstrukcióról van a probléma, hogy egyrészt ugye az a hitelfelvétel maga a hitelnek a visszafizetésével feltételei meg a keleti irányú elkötelezettség. Ugye az, amit itt problémát jelentenek. Itt hozzá kell tenni, hogy én azok közé tartozom, akik azt gondolják, hogy ez az irányváltás nyugatról keletre ez nem szerencsés a magyar gazdaság egésze szempontjából ezzel nem szerencsés ez egy eufemisztikus enyhe kifejezés. Azt gondolom, ez egy tévedés történelmi tévedés és hát ugye részben az atomerőmű is ebbe a körbe tartozik, a belgrádi vasútvonal mindenképpen, mert ugye az hát eleve filozófiailag is a kínai áruforgalomra van, amely elvileg az Adrián érkezik, és hogy onnan föl az árut. Hát ennek egyelőre nem látszanak a jelei, és hát tulajdonképpen a szakértők a hasonlóképpen gondolkodnak a fiumei, mert az tulajdonképpen hanem Szlovéniának a déli partján lévő a koperi kikötő mellett van egy magyar terület, ami hát a szakemberek szerint értelmetlen, több nagy kikötőnek a társaságában egy ilyen kicsit oda építeni a nemzeti büszkeséget növelheti, de valójában áruforgalmi szempontból nincs jelentősége. Úgyhogy ezek pöttyösek ezek a beruházások legalábbis. És hát egy olyan fajta szemléletet tükröznek, amelyik én megítélésem szerint nem kedvező, mert a gazdaságnak nem azokat a szegmenseit igyekeznek segíteni, amelynek a segítségével mondjuk versenyképességünket tudnánk javítani.

Mit gondol az euró bevezetéséről és annak hatásáról a Magyarország versenyképességét illetően?

Versenyképesek lehetünk euróval is meg euró nélkül is. Tehát ez önmagában véve nem meghatározó. A jövő útja mindenképpen az euró bevezetése nemcsak azért, mert ugye erre kötelezettséget vállaltunk, hanem azért is, mert ugye világos az, hogy egy integrált Európához hozzátartozik az integrált pénzforgalmi rendszer is, pénzügyi rendszer is. Hát ugye itt nyilván eleve azon kell elgondolkodni, hogy vajon tényleg akarunk-e európai uniós integrációt, de ha akarunk, márpedig én remélem, hogy igen, akkor szükség van arra, hogy előbb vagy utóbb bevezessük az eurót. Azt is gondolom, hogy azért ez nyilvánvaló, hogy vannak feltételei. És először ahhoz kéne neki látni, hogy ezeket a feltételeket teljesítsük, és hogyha ez sikerült, akkor utána hát ugye ezt az egész folyamatot lehetőleg lendületesen lebonyolítani, nem kedvezőek most a feltételek hozzá voltak a múltban sokkal kedvezőbb időszakok is a magyar gazdaság.

Ugye korábban olyan 2-4 százalékos növekedést is tudott produkálni a gazdaságunk. Ez mostanában ugye annyira nem jellemző. Mennyire sérülékeny most jelenleg így a magyar gazdaság?

Hát nagyon sok dimenzióban lehet ezt végig gondolni ugye. Vannak, akik azt mondják, hogy igazából véve a masszív politikai stabilitás van az országban és az kedvező abból a szempontból ugye, hogy nem várható az, hogy hát földcsuszamlásszerű változás történjen és ez ugye az üzleti élet számára kedvező, ennek biztos, hogy van igazságtartalma. Ugyanakkor másik oldalról az a helyzet, hogyha dinamikusan nézzük a dolgot, akkor nyilván a fejlődési potenciálnak a növekedése jelentené azt, hogy kevésbé vagyunk, sérülékenyek, ha együtt tudunk fejlődni a világ gazdasággal. Na most, hogyha nagyon sok területen van lemaradás, mint ahogy az látszik akkor ez egyfajta sérülékenységet jelez. És különösen szeretném hangsúlyozni, hogy nekem ugye nagyon fáj a magyar politikában, hogy lényegében a szociális rendszereknek a gyengesége vagy hát fokozatos lemaradása attól a színvonalától, amit látni szeretnénk, és ami tulajdonképpen az ország már az általános fejlettségük szempontjából is rontó tényező. Ez nyilvánvalóan tovább növeli a sérülékenységet. Itt most nyilván oktatásra, egészségügyre, szegénység politikára, szociális rendszerekre van dolgunk.

Hogyan látja a magyar vállalkozások versenyképességét?

Versenyképesek is meg nem versenyképesek is. Hogy is mondjam, azt lehet mondani, hogy tulajdonképpen a nagy vállalkozásoknál a probléma az, hogy azok a jelentős mértékben előtérbe került vállalkozások vagy vállalkozók, akik az elmúlt időszakban legnagyobbakat lépték előre, ugye azok általában véve nem igazán versenypiacon működnek, következésképpen hát ugye nem lehet arra számítani, hogy egy tartós növekedésnek az alapját jelenthetné akkor, amikor egy innovatív előremutató gazdasági növekedésben kell részt venni, ugyanakkor a kis és középvállalkozások körében van elég sok az, hogy az elég megfelelően az vitatható persze, de jó néhány sikeres vállalkozás és én azt gondolom, hogyha nagyobb segítséget meg figyelmet kapnának, akkor az kedvező lenne, amit még én mondanék ugye az az, hogy a kormányzat ugye nagyjából a sikeres vállalatokat meg fejős téhennek tekinti, és amikor egy kis pénzt gyűjtenek össze, akkor azonnal valami kitalál valami jogcímet, ahol el lehet vonni pénzt hát az egy rövidlátó politika és hát ugye itt a nyilvánvaló az, hogy a költségvetési egyensúlynak van egy jelentős prioritása, de hát azért úgy nehéz versenyképesnek maradni nagyvállalati szinten, akár egy Richter, akár egy OTP vagy bárki mást ugye, hogyha azokban az években, amikor többlet jövedelmük van, akkor azt elvonják tőlük, amikor meg ugye a ciklikus hullámzások világpiac mozgása miatt kedvezőtlen helyzetben vannak, akkor nem kapnak plusz támogatást az egy egyoldalú kezelése ezeknek a cégeknek, ami nyilvánvaló.

A vállalkozások tekintetében nagyon forrás igényesek a magyar vállalkozások vagy képesek a saját lábukon megállni?

Hát egy kisvállalkozási szféra az mindig panaszkodik arról, hogy tőkehiányos és ez teljesen nyilvánvaló, hogy valójában így is van, mert éppen arról van szó, hogy a méretéből úgy szeretne kibontakozni, hogy ő a befektetésekkel éljen, amihez pénzre van szükség. Na most azonban a mi felméréseink, versenyképesség kutató központba azt mutatják, hogy azért szerencsére egy kevésbé ez a fő hivatkozási forrás, tehát nyilvánvalóan megjelenik, de nem ez a fő, a legfontosabb problémának a bizonytalanságot érzik a vállalatok, és ez a fő akadálya a növekedésnek a nagyobb fejlődésnek, mert hát hiszen ugye akkor, hogyha a gazdasági környezet, politikai környezet nem tudja garantálni azt, hogy a befektetések megtérülési feltételei változatlanok maradnak, legalábbis a megtérülés időtartamára, akkor az hát túlságosan is sok megfontolásra készteti a vállalkozókat. Nem tudnak vagy nem mernek kockázatot vállalni ésszerűen és okosan.

Az árfolyam kockázatáról mi a véleménye, illetőleg azokról a most már egy jobban megjelenő euróban megjelenő euróban. Megjelenő árakról, amelyet a cégek az árfolyam veszteség végett adnak meg?

Hát ugye ez sok más egyéb dolog, ami miatt panaszkodom, ez is a gazdaság működési zavaraira utal. Mert ugye egy kettős valuta rendszer egy adott országban az nagyon masszívan káros a gazdaság egészére. Nyilván egy ilyen nyitott gazdaságban az árfolyam az egy kulcskérdés és hát ugye különösképpen az előbb már beszéltünk a nagy exportáló vagy külföldön is megjelenő magyar cégekről azok számára meg aztán élethalál kérdés, hogy jól tudják belőni az árfolyamokat. Tehát ilyen értelemben világos az, hogy az eurónak a terjedése, hát, hogy is mondjam, ahogy ön is említette, a belföldi gazdaságban való részvétele az kedvezőtlen jelenség.

Bod Péter Ákos

Hogyan látja hazánk versenyképességi helyzetét jelenleg?

No akkor ugye, a beszélgetés időpontja huszonhárom, amikor a világban nagyon nagy geopolitikai változások vannak, ezek és azok nyomában termelés átszervezési technológiai, előbb utóbb pénzügy is, és ezek nyomán a korábbi pozíciók gyorsan változnak. Tehát, amíg erre a kérdésre az ember viszonylag könnyen válaszolva visszamenőleg megnézi a versenyképességi listákat, amelyek többé kevésbé jól ragadják meg, nemzetközileg őket, akár a magyar nemzeti bank által készített listákat is. Egy gond van, hogy ezek alapvetően, bár a versenyképesség fogalmában helyből beleértjük a jövőt is, a készenlétet, alkalmazkodási képességet, de piac részesedést, a GDP növekedés, egyebek alapján a közelmúlt determinálja őket. Na ezt előre bocsájtva most jobban aggódok, mint 3 évvel ezelőtt, mert akkor egy növekedési modell kezdett kifutni, ezt lehetett sejteni, hogy az FDI-ra épülő és a hazai munkaerő tartalékot megmozgató növekedési versenyképességi pálya itt Európa keleti periferiáján ad egyfajta lendület az Magyarországnak, de most a hajtóerők elfogyani látszanak. Ezért a korábbi besoroláshoz képest most nagyon nagy kérdőjeleket és lefelé mutató kockázatot látok. Így látom a helyzetet röviden.

Említette itt a versenyképességi listákat, ugye itt tartósan most már, azért az utóbbi 5-10 évben azért erőteljesen a középmezőnyben szerepelünk. Gyakorlatilag ezeknek meg van a nyilván megvannak az azonosítható okai, de ebből lehet jobb helyzetet kovácsolni?

A modell, ami, amibe Magyarország kilencvenes években belépett, viszonylag korán adott egyfajta gyors előrelépést, például a működő tőke olyan területekre jött, ahol alapvetően addicionális volt, tehát nem kiszorított, volt talán erre példa, de ez a kisebbség. Hivatkoznak rá, de nem a számok azt mutatják, hogy az elektronika, járműipar ezek alapvetően addicionálisak, tehát nem volt ilyen, most lett. Most itt a termelékenység nagyon gyorsan nőtt a technológiai színvonal nagyon gyors utolérési szakaszban volt és emellé egy viszonylag jó infrastruktúra fejlesztés, amit a fűtöttek az uniós pénzek is, az ember összeveti mondjuk Romániával vagy Lengyelországgal az autópálya sűrűséget ilyesmit. Akkor lehetett látni, hogy tulajdonképpen élen vagyunk, ebben a regionális versenyben most visszacsúsztunk. És ez visszavezet arra, hogy az a modell, ami kilencvenes években feltolta a magyar GDP-t, megnyomta a magyar termelékenységet, mely termelékenység egy főre jutó hozzáadott értékben mondjuk a legjobb volt a visegrádi térségben, a Cseheknél is jobb volt egy darabig most, most nem ott van.

És mik a termelékenységünk mik a hátráltató tényezői?

Jogos a kérdés. Az egyik az, ami feltolt a 90-ben az első 15 évben az FDI szektornak a megugró termelékenysége, tehát példát mond az ember a Tungstamot megvette a GE és fele létszámmal kétszer annyit termelt, tehát négyszeres négyszáz százalék lett a munkatermelékenység. Ezt egyszer meg lehet csinálni és utána következő kérdés, hogy na akkor a GE-vel mi van, tud továbblépni és kiderült, hogy nem. Ott már nincs is GE kiment és most Tungstam vergődik, ezt el lehet mondani még néhány más ágazatról, hogy eléri a platót, és a következő szint egy más technológia lenne, más termék, innováció és akkor beleütközünk abba, hogy itt egy ilyen üvegfalat érte el, a gazdaság másik fele és itt látom a különbséget, lemaradást mondjuk Lengyelországhoz képest. A románokat annyira nem ismerem, de valószínűleg Romániához képest is, a csehekhez képest mindenképpen, a nem FDI szektornak a termelékenysége. Mondjuk úgy a magyar tulajdonú kis közepes cégek, ott ugyanis kiderült, hogy az eredeti lemaradás, ami mindenhol fennáll, az FDI uralta, az ágazat versus a hazai tőke ellátottság ágazat között, ez a rés egyáltalán nem szűkült. Ez megállt és ez is megállt, tehát most a termelékenységgel az a problémánk, hogy nem látok tartósan dinamikusát és ez ugyan most a téma, a versenyképesség, nem a termelékenység, de a

termelés az egy indikátora annak, hogy hát mégis a gazdaság milyen jelenlegi hatékonysággal működik. Úgyhogy itt a tőke diffúzió is probléma, hogy nem ment át a helyiekbe, úgy, mint szerintem Lengyelországban jobban átment ott erősebbnek érzem a belső versenyt. Romániában is úgy gondolom, hogy területi, egyéb okok miatt ott vannak olyan versenyképességi központok, Temesvár, Arad, Kolozsvár Szeben, amelyek nálunk nincsenek nagyon. Győr, valami az ország nyugati részein, igen, Debrecen szeretne lenni, de nem tudjuk azt mondani, hogy Debrecenben regionális központ, Temesvárra már, Kolozsvár háromszázezer fős város. Hát ott más országokban úgy látom, hogy szervesebb lett ez, ez már átvezet, mert a jövőt is kérdezte, ugye, hát az ember nem látja a jövőt, csak azt látja, hogy itt van egy relatív lemaradás, amit én összefüggésbe hozok az egész növekedési modelljével, ami a kilencvenes évek elején logikus volt, tizenkilencig húzott lényegében lehetett tudni, hogy lassan kifut, azt most nem tudjuk, hogy mi jön, mert nagyon sok minden változik paralel módon.

Azt ugye tudjuk, hogy nagyjából az elmúlt 10 évben körülbelül háromszázalékos volt a GDP növekedésünk. Ez most az utóbbi 4 negyedévben gyakorlatilag komolyabb esésben van, gyakorlatilag technikai recesszióról tudunk beszélni?

Engem a 23 mínusszal egyáltalán nem zavar, mert mihez képest 22, ami egy hosszú távú trendből felfelé kilógó egyszeri one-off volt. Azt is tudjuk, hogy miért, volt egy helyreállítási lendület, még arra rápakolt a kormány egy fenntarthatatlan költségvetési politikával. Huszonegyben már rengeteget költött, huszonkettőbe a GDP 5 %-a fölötti lesz ebben az évben a deficit úgy, hogy már fékez. Most képzeljük el, hogy milyen löketet kaphatott a gazdaság a fékezés után még a rá következő év még 5 % fölötti? Tehát az egy az egy teljesen abszurd év és mutatja, hogy bizony-bizony növekedési képességünk az nem az nem 5 %, én szerintem nem is 3. Mi egyébként itt számítunk egyet és jövőre, ha minden jól megy, tehát jönnek az uniós pénzek, mégpedig makrogazdasági mértékben jönnek. Tehát nem csak az agrár pénzeknek a néhány százmillió jó, hanem a vidékfejlesztés és a többi, 2 %, 2 és ez körülbelül az amire ez a szisztéma képes. Tehát én úgy látom, hogy ez a szisztéma nem képes, ha égetnek Uniós pénzeket vagy és most ez a rosszabb verzió, amivel a kormányzat most próbálkozik, hogy nagy volumenű működő tőkét hoz összeszerelő ágazatokba, ez replikálni akarja a kilencvenes évek elejét. Nem fog menni, tehát én, ezért is mondom, hogy a beszélgetés pillanatában én nagyon szkeptikus vagyok, mert most a növekedés az fenntartható ez a 2-3 %, de versenyképességi előrelépést nem, sőt gyors vissza csúszási veszélyt látok középtávon, mert vagy az uniós pénzek esnek ki politikai okokból vagy olyan

pénzek jönnek ismét politikai okokból, mely pénzekre nem lehet ráépíteni egy fenntartható, versenyképes modellt.

Hogyan látja a magyar vállalkozások versenyképességét?

Ugye a magyar vállalatokról, így általában, legalább 3 csoportjuk van, illetve most már 4. Az egyik az FDI, hát ezt látjuk, ezek versenyképesek, hát persze, hát Audi, sőt vannak olyan nemzetközi mutatók, amelyek alapján mi a magyar gazdaság, de igazából ezt most az export szektor dominálja ezt a véleményt összetett hozzáadott érték stb. na az nem miránk vonatkozik, hanem az Audira, a Siemensre, az összes többire. Van a KKV erről azt mondtam, hogy ennek a termelékenység nagyon alacsony és itt nem látszik növekedni. Van az állami vállalatoknak a szektora, amely szektor nem túl nagy, de problematikus a Posta, a MÁV, a Malév ebből a Malév már megdőglött, a MÁV már az az ugye most kapcsolták a nyugati hálózatról.

A kormány bankszektorba akar belépni, amely előrevetíti a következő bankcsődöt. Sajnos, jól megnöveli a veszélyét és telefoniába akar fektetni és ezek csupa, tehát ez a szektor olyan, amelyiknél tulajdonképpen fogalmilag kizárt, hogy versenyképesség ugrást tudjon végrehajtani és akkor van a NER. Tehát azok a vállalkozók, akik állami pénzből vettek feltőkésítésbe belföldön nagy profitrátaival működnek külföldi ki lépésükről nincs sok tényadatunk, de vannak kételyeink, miután ez a fejlődési pálya járható ugyan Ázsiában, de ott egy nagyon erős és hatékony állammal párosult, ami államunk pedig minden felmérés szerint nagy, de nem hatékony. Tehát ha négy szektort veszem, akkor látok négy problémát, az első a legkevesebb, mert az termelékeny, de ugye az már innen nem nagyon terjeszkedik. Majd meglátjuk, hogy a BMW még bejön-e, de az is olyan ágazat, ahol a geopolitikai változások miatt az átlagosnál sokkal, de sokkal nagyobb bizonytalanság van. Tehát a német autóipari kötődés Magyarország és Szlovákia esetében sokkal inkább tűnik most nekem problémának, mint kivezető útnak, a másik 3 pedig mindenfajta kérdőjeleket tettem. Hát ezért vagyok én igazából az ipart tekintve szkeptikus. Pénzügyi szektor infrastruktúra, igen, szóval gondolom sorozatát látja az ember maga előtt középtávon.

Az, hogy több olyan vállalat van, akik euróban adja meg az áraikat, az jele lehet annak, hogy tekintve egy exportorientált ország vagyunk, hogy a vállalkozói szektor inkább erre szavaz, mint a forintra?

A spontán euroizáció normális dolgok tulajdonképpen. Egy olyan országban, amelynek ekkora a külső nyitottság és a nyitottság alapvetően az uniós, euró zónás tagországokkal áll, szemben mind import, mind export oldalon lehetne. Lehetne elkerülni, ha a paralel deviza, a hazai deviza kiszámítható lenne ez a cseh eset. Az árfolyam stabilitás, igen az ár is, de ugye a cseheknél ár is meg árfolyam is, de ott is már-már a cseheknél is kezdenek lázadni a vállalatok, mert azért a hiába kiszámítható cseh korona sokkal inkább nem annyira volatilis, mint a magyar, de mégiscsak adminisztratív teher, mégiscsak az árfolyamkockázat és két valutával kell dolgozni, úgyhogy az egésze értelemszerűen. Egy jó megoldás lenne a teljes eurorizálás, az eurózónába való belépés. Ez azonban nálunk politikailag kizárt, a fennálló politikai viszonyok között, a cseheknél pedig ez idáig, holott Magyarországon van társadalmi támogatottsága. A cseheknél nem annyira a kormány, inkább a társadalmi támogatottság hiánya. Úgyhogy ez is egy inkább tünet nekem, ami azt mutatja, hogy a versenyképességi tényező, hogy a saját külön deviza működtetése versenyképességi hátrány. Tudtuk, de most látjuk is és most már mondják is a vállalkozók, eddig csinálták, de nem beszéltek róla. Mármost, hogy eurorizálást. Most már mondják is, hogy de jó lenne, ha nem kellene vacakolni a HUF-al.

A kiemelt beruházások között olyanokkal találkozhatunk, amelyek megtérülése megkérdőjelezhető. Mennyire tartja fontosnak, hogy egy beruházásnál látható legyen a megtérülés?

Én ebben nagyon hangos kritikus vagyok, jó ideje, nem most, már korábban is, mert a részben történelmi tapasztalatok miatt, tehát ugye nekem azért megadatott, hogy már a hetvenes évektől lássak energia válságokat és lássam azt, hogy a gazdasági szerkezet közepesen fejlett országban nagyon érzékeny a nyersanyag és energiaköltségekre és ezek a költségek megnőnek akkor az egész struktúrának a profitabilitás visszaesik és akkor abba, abból közepesen beragadt bérek jönnek. Hiszen nem marad a profitból és ezt átéltük a hetvenes években. Ebből elég sikeresen kiszakadtak a kilencvenes években. Mert hiszen a taxisblokádlátványos fordulat volt, amikor szembesült a kisember, az egész gazdaság és társadalom azzal, hogy meg kell. Na egy látványos eset volt, de ugye tudatosította azt, hogy mennyire függött a kilencvenes Magyarország a Népköztársaságot egy évvel korábban az energiaáraktól, ettől tulajdonképpen sikerült megválni egy jó darabig és az energiaigényességünk az jóval a visegrádi átlag alatt volt az energia intenzitás. Ma jelent meg egy cikkem, csak azért mondom itt van előttem vizuálisan, tehát ez egy fizetős cikk. Nem ajánlom az mfor.hu ma jelent meg, hogy energia. Intenzitásban Magyarország jobb

volt, mint a visegrádi átlag, nem volt nehéz, hát abba nehézipari, Lengyelország, Csehország tele volt nehéziparral, Szlovákia akkor is tele volt majd járatokkal, ebből ki szerelte magát Magyarország lefele ment, de most utolérték. Tehát most az a helyzet, hogy a visegrádi átlag fölött van most már a húszas legfrissebb összehasonlító adat. Tehát itt a magyar gazdaság nagyon messze van az európai átlagos energia intenzitástól és ezért ki van téve az energiaárak volatilitásának, ezért én minden, olyan ipari fejlesztést, gazdasági fordulatot, amely anyag és energiaigényes termelés hoz be abba rossznak gondolom rossznak, és ezért különösen rossznak gondolom azt, ami most szó van. Ez a bizonyos akkumulátor gyártás, mert annak a vízigénye miatt is a tengerrel rendelkező ország alkalmas erre, az atomerőműre is, hát a Paks egyet se bírja már lehűteni a Duna, hát azt nem is nem is tudom, hogy azt az, hogy gondolják a mérnökök, hogy vissza duzzasztás meg egyebek nélkül fogják megoldani. Tehát én azt gondolom, hogy itt zsákutcaba hajt bele hatalmas sebességgel a kormány. Én ezt most minden lehetséges módon elmondom magának is elmondtam. Ezzel együtt azt látom, hogy még ez a felismerés nem született meg a politikai akaratosság hajtja ezt, olyan, amit én, aminek a mozgatója én nem tudom átlátni. Nem tudom, nem értem, tehát közgazdászként nem értem.

Az infláció esetében sikerült ugye elsőnek lennünk az Eu-ban. Hogy látja ezt?

Meg lesz hát ami azt jelenti, hogy máshol már 3 % ment, mert különben ez 7. De ugye az az infláció is egy tünet, tehát önmagában is probléma, de tünet mutatja a magyar gazdasági pénzügyi helyzet kiegyensúlyozatlanságát, információ fizetési mérlegnek az hullámváltozása ezek mind tünetek és mutatják azt a túlfűtött magas nyomásúnak nevezett, magyarul hát eladósodását állami eladósodás járó gazdaságpolitikát, amely üzte, hajszolta a GDP növekedést és most is üzi hajszolja ezekkel a keleti FDI beruházásokkal anélkül, hogy például a fogyasztásunk nőne. Tehát a magyar helyzet az azért teljesen abszurd, különleges, hogy a Románia után vagyunk egy főre jutó fogyasztási volumenben. Miközben infláció van, tehát itt nem az van, hogy rengeteget fogyasztunk, és hát akkor az árak is elkezdenek fölmenni, hanem annak ellenére fogyasztunk keveset, hogy és ennek ellenére infláció is van. Na, tehát ez egy szerencsétlen helyzet, és szerintem ez egy indikátora a pénzügypolitika zsák utcájának. Elég kritikus vagyok, de nem tudok mit mondani, mert ezek az inflációs mutatók, ilyen mértékben nem szükségszerűek, a formájuk igen, hogy fölmeleg meg lemeleg, de a mértéke nem.

Dr. Jakab Szabolcs

Hogyan látja hazánk versenyképességi helyzetét jelenleg?

Nem látom jónak a helyzetet, alacsony hozzáadott értékű termékeket állítunk elő, már csak relatíve olcsón. Ebből a szempontból a legfontosabb az oktatás lenne, az pedig rettenetesen gyenge állapotban van.

Tartósan a középmezőnyben van az utóbbi időben hazánk a versenyképességi listákon (pl: IMD). Mi a véleménye erről és Ön szerint mi a kulcsa, hogy javítsunk pozíciónkon?

Ez a közepes fejlettség klasszikus csapdája. Kis ország lévén az egyetlen kitörés az innováció lenne, amihez pedig az oktatásba kellene beruházni minél hamarabb.

Mi a véleménye a magyar gazdaság jelenlegi teljesítményről és a romló adatokat?

Magas infláció, alacsony GDP növekedés, ez most egy rossz pálya, amiből szerintem 2024-ben is csak minimális növekedés várható.

A kiemelt beruházások között olyanokkal találkozhatunk, amelyek megtérülése megkérdőjelezhető. Mennyire tartja fontosnak, hogy egy beruházásnál látható legyen a megtérülés?

Kiemelten fontosnak gondolom.

Mit gondol az euró bevezetéséről és annak hatásáról a Magyarország versenyképességét illetően?

Legalább annyi érv szól mellette, mint ellene. Gondos előkészítést követően be kell vezetni, különben magát vezeti be.

Elég gyorsan emelkedett az infláció hazánkban, EU-s szinten is kimagaslóan, hogy látja, milyen hatással van, lesz ez a versenyképességünkre?

Talán a legkárosabb folyamatnak tartom ilyen mértékben.

Hogyan látja a magyar vállalkozások versenyképességét? Beazonosítható, hogy milyen tényezők hátráltatják a versenyképességüket és erre mi a megoldás lehetne?

Méretgazdaságosság, innováció hiánya, finanszírozási nehézségek, nem stabil jogi környezet, különadók.

Varga Gábor

Hogyan látja hazánk versenyképességi helyzetét jelenleg?

Magyarország nemzetközileg nézve kevésbé áll jó helyen, mint regionális összehasonlításban, ahol viszonylag kedvező helyen állunk. Pozitívan nyomnak a latba az adóhelyzet, a gazdasági szabályozás, a magyar munkaerő szakképzettségi szintje, az alacsony bérek, általános infrastruktúra, de rontja a helyzetet a munkaerőpiac túlfeszítettsége, a bizonytalan és gyorsan változó jogszabályi környezet, amely kiszámíthatatlanná teszi a vállalkozások helyzetét.

Tartósan a középmezőnyben van az utóbbi időben hazánk a versenyképességi listákon (pl: IMD). Mi a véleménye erről és Ön szerint mi a kulcsa, hogy javítsunk pozíciónkon?

Stabilizálni kell a társaságok működését befolyásoló szabályozói és adóügyi helyzetet, ezzel növelve a kiszámíthatóságot, a gazdasági tevékenység tervezhetőségét. Javítani kell a finanszírozási környezetet is.

Mi a véleménye a magyar gazdaság jelenlegi teljesítményéről és a romló adatokat?

A rendkívül sérülékeny nemzetközi jogi és gazdasági helyzetben országunk nagyon gyengén muzsikál, most isszuk meg a levét a piaccal szembemenő speciálisan magyar intézkedéseknek, amelyek mesterségesen próbálták meg a helyzetet normalizálni. Ilyen pl. a rezsicsökkentés, az ár plafon, a szektoriális különadók visszamenőleges bevezetése stb. A piaci működéssel szembe menni nem lehet hosszú távon, mert a feszültség egyre nő, és az valahol/ valahogy ki fog robbanni. A bizonytalan helyzet és a romló adatok pedig a forint árfolyamának volatilitását növeli, ami megint csak jelentősen rontja a versenyképességet és sebezhetővé teszi a vállalatok gazdálkodását.

A kiemelt beruházások között olyanokkal találkozhatunk, amelyek megtérülése megkérdőjelezhető. Mennyire tartja fontosnak, hogy egy beruházásnál látható legyen a megtérülés?

A megtérülést nem csak forintban lehet és szabad mérni, speciális esetekben lehet másfajta megtérülésről is beszélni, de alapvetően mindenképpen látni/ tudni kell, hogy miért történik a befektetés és hogy mikorra, és milyen formában térül meg.

Mit gondol az euró bevezetéséről és annak hatásáról a Magyarország versenyképességét illetően?

Nagyon fontos lenne, mivel a bevezetés feltételeinek teljesülése azt jelentené, hogy a legfontosabb makrogazdasági mutatóink stabilitást mutatnak, illetve megszűnne az árfolyamingadozásnak köszönhető kiszámíthatatlanság. Ez egy export-import függő országnak rendkívül jelentős előrelépés lenne.

Elég gyorsan emelkedett az infláció hazánkban, EU-s szinten is kimagaslóan, hogy látja, milyen hatással van, lesz ez a versenyképességünkre?

Jelentősen rontja, hiszen egyrészt a gazdálkodói környezet számára jelent megnehezített működést már önmagában is a költségek folyamatos és jelentős növekedése okán, másrészt pedig az infláció letörésére bevezetendő állami intézkedések oldaláról fokozzák a bizonytalanságot, hiszen jelentős változtatások nélkül nem lehet ekkora inflációt letörni.

Korábbi években 2-4% körül növekedést tudott produkálni a gazdaság, ami most jócskán lecsökkent több tényezőnek is köszönhetően. Mennyire tartja sérülékenynek hazánk gazdaságát?

Nagyon, de ezt már korábban kifejtettem. Magyarország függősége a külföldi piacoktól, az energiahordozók árszínvonalától az egyik legmagasabb, így sérülékenységünk is az egyik legmagasabb.

Hogyan látja a magyar vállalkozások versenyképességét? Beazonosítható, hogy milyen tényezők hátráltatják a versenyképességüket és erre mi a megoldás lehetne?

Lásd a korábbi pontokat...

Mi a véleménye azokról a vállalkozásokról, akik euróban adják meg a hazai áraikat?

Szerencsések, ha meg tudják tenni a piacon, úgy, hogy az nem rontja piaci pozíciójukat.